FACTSHEET ALCOHOL

© september 2023

Deze factsheet presenteert de belangrijkste cijfergegevens van het voorbije decennium over de omvang van alcoholgebruik in Vlaanderen en België.

We bespreken achtereenvolgens:
- het gebruik bij verschillende groepen;
- combidruggebruik;
- problematisch gebruik;
- ziekte- en sterftecijfers;
- de hulpvraag bij gebruikers van alcohol;
- gegevens over verkeer;
- gegevens van politie en justitie;
- de beschikbaarheid van alcohol.

Deze factsheet maakt deel uit van een reeks factsheets over verschillende producten. Het document '**achtergrond bij de factsheets**' geeft meer uitleg bij de gebruikte cijfers.

In deze factsheet staan heel wat cijfers uit 2020 en 2021, twee jaren waarin de impact van de coronapandemie groot was. Houd daarom doorheen het hele document in het achterhoofd dat bepaalde veranderingen of evoluties in 2020 en 2021 het gevolg kunnen zijn van de sterk veranderde maatschappelijke context (o.a. lockdown-periodes, langdurige coronamaatregelen en de sluiting van het uitgaansleven, scholen, eventzalen, sportkantines e.a.).

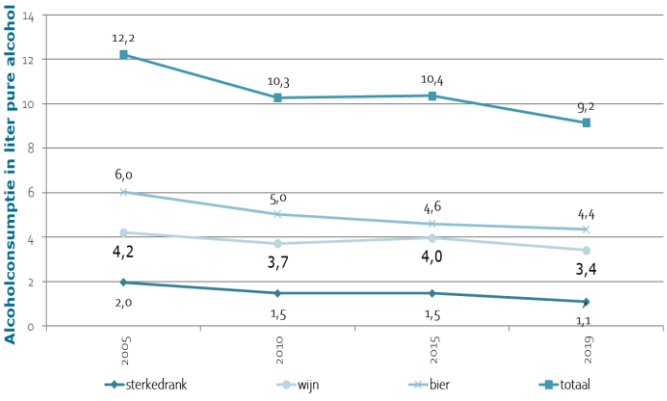
Alcohol ofwel ethanol of ethylalcohol is een kleurloze en smaakloze vloeistof. Het ontstaat door gisting van de suikers die van nature in granen en fruit zitten. Naarmate de drank langer gist, neemt het alcoholpercentage toe. Het maximumpercentage alcohol is 15% voor gegiste dranken. Door distilleren kan een hoger alcoholpercentage bereikt worden. De belangrijkste soorten alcoholhoudende dranken zijn bier, wijn en sterkedrank (gedistilleerd).
Alcohol heeft een verdovend effect op de hersenen. Wanneer iemand alcohol drinkt, raken eerst de hersendelen verdoofd die het gedrag en de gevoelens controleren. Zo zorgt een kleine hoeveelheid alcohol voor een stoutmoediger, actief gevoel. Bij een grotere hoeveelheid alcohol vermindert het reactievermogen. Nog meer alcohol vermindert de controle over de bewegingen en het coördinatievermogen.[a]

Gebruik

Consumptie per hoofd van de bevolking

Belgen dronken in 2019 gemiddeld 4,4 liter pure alcohol uit bier, 3,4 liter pure alcohol uit wijn, 1,1 liter pure alcohol uit sterkedrank en 0,3 liter pure alcohol uit andere alcoholische dranken. Dit kwam neer op 9,2 liter pure alcohol per hoofd van de totale bevolking[b]. Tegenover 2009 daalde de totale gemiddelde consumptie van pure alcohol met 9%. Vooral de consumptie van sterkedrank (-25%) en de bierconsumptie (-12%) namen sterk af. De consumptie van wijn daalde met 7%.[1]

PER CAPITA CONSUMPTIE VAN ALCOHOLISCHE DRANKEN IN BELGIË

[a] Zie hiervoor ook het Drugwiel.
[b] De per capita consumptie voor België wordt berekend op basis van cijfers van taxatie. Aangezien de taxen op alcohol in België de laatste jaren zijn gestegen, geven deze cijfers een vertekend beeld van de totale consumptie. Vertrekkende van cijfers van de verkoop van alcohol vertoont de consumptie van alcohol immers veeleer een dalende tendens.

Gebruik in het afgelopen jaar en dagelijks alcoholgebruik

In 2018 dronk 78% van de Vlamingen van 15 jaar of ouder het afgelopen jaar alcohol. Tussen 2008 en 2018 daalde dit percentage van 83% naar 78%. Meer mannen (84%) dan vrouwen (72%) dronken het laatste jaar alcohol.
22% van de Vlamingen dronk het afgelopen jaar geen alcohol. Dit is een stijging van 6% ten opzichte van 2013.[2]

Meer recent, volgens de preventiebarometer van 2022 die afgenomen werd bij Vlamingen vanaf 18 jaar, lag de prevalentie van het laatstejaarsgebruik van alcohol op 82%. Dit was iets hoger voor mannen (85%) dan vrouwen (79%). 13% dronk nog nooit alcohol. Dat gold voor bijna dubbel zoveel vrouwen (16%) dan mannen (9%).[3]

9% van de Vlamingen dronk in 2018 dagelijks alcohol. In 2013 ging het nog om 13%. Dagelijks alcoholgebruik hing significant samen met sekse en leeftijd. Ruim dubbel zoveel mannen (13%) als vrouwen (6%) dronken dagelijks alcohol in 2018. Dagelijks alcoholgebruik steeg met de leeftijd en bereikte in 2018 een piek bij 75-plussers. In 2013 was het de leeftijdscategorie 55-64-jarigen die het hoogst scoren. Ten opzichte van 2013 daalde het dagelijks alcoholgebruik binnen deze leeftijdscategorie met 10%.[4]

In 2022 dronk de helft van de Vlamingen van 18 jaar of ouder minstens wekelijks alcohol, waarvan 7% dagelijks. Dagelijks alcoholgebruik kwam meer voor bij mannen (8%) dan vrouwen (5%). Het waren vooral 65-74-jarigen (13%) en 75-plussers (15%) die dagelijks alcohol dronken. Na correctie voor leeftijd en sekse bleek dagelijks alcoholgebruik ook vooral voor te komen bij hoog- en middenopgeleide personen.[5]

Uit het cohortonderzoek Belhealth van Sciensano van februari 2023 bleek dat 84% van de Belgen van 18 jaar en ouder het laatste jaar alcohol dronken, de meesten minstens wekelijks (67%). 13% dronk dagelijks alcohol, dubbel zoveel mannen dan vrouwen (14% versus 7%). Dagelijks alcohol drinken kwam vooral voor bij personen van 65 jaar en ouder.[6]

Hoeveel wordt gedronken?

Wekelijkse drinkers consumeerden in Vlaanderen in 2018 gemiddeld negen glazen alcohol per week. Dit is een lichte daling tegenover 2013 (tien glazen).
Volwassenen tussen 55 en 64 jaar dronken wekelijks het meest namelijk gemiddeld 11 glazen alcohol. Dit is een vermindering van drie glazen ten opzichte van 2013.
Vrouwen dronken per week gemiddeld minder dan mannen: zeven versus 11 glazen. Mannen van 15-24 jaar dronken gemiddeld het meest alcohol (16 glazen per week). Ook bij vrouwen in deze leeftijdsgroep was het alcoholgebruik het hoogst.[7]

Uit het cohortonderzoek Belhealth van Sciensano van februari 2023 bleek dat volwassen Belgen gemiddeld 11 glazen alcohol per week dronken.[8]

Socio-economische verschillen

Het gebruik van alcohol hangt nauw samen met de socio-economische status. Zo gaf in 2018 in Vlaanderen 45% van de laagst opgeleiden aan het afgelopen jaar alcohol te gebruiken. Dit percentage steeg tot 87% bij de hoogst opgeleiden. Van de personen uit de laagste inkomensschaal dronk 60% het afgelopen jaar alcohol tegenover 88% van de personen uit de hoogste inkomensgroep. Ook dagelijks alcohol drinken kwam meer voor bij personen met een hogere opleiding (10%) dan bij personen met een lagere opleiding (6%). Tussen de lagere- en hogere-inkomensgroepen was er geen verschil in dagelijks drinken. Hogeropgeleiden dronken gemiddeld iets meer glazen alcohol per week dan de laagst opgeleiden (negen versus zes glazen per week). Tussen de lagere- en hogere- inkomensgroepen was er geen verschil in het gemiddeld aantal gedronken glazen per week.[9]

Drankvoorkeur

Drankvoorkeur hangt samen met de locatie of de omstandigheden van gebruik. Op restaurant kozen de meeste consumenten in 2019 voor wijn (49%) of bier (43%). Op recepties dronk men het liefst bier en champagne. Op café en tijdens het uitgaan ging de voorkeur overduidelijk uit naar bier. Thuis, bij de maaltijd, werd het vaakst voor alcoholvrije alternatieven gekozen.[10]

Uit de voedselconsumptiepeiling 2014-2015 bleek dat 60% van de Belgische bevolking tussen tien en 64 jaar bier dronk en 71% wijn. De proportie mannen die bier dronk, was significant groter dan de proportie vrouwen die dat deed, 73% versus 48%. De proportie mensen die bier consumeerde nam toe met de leeftijd. Ook voor wijn is dat het geval.[11]

Pils is al jaren het meest gedronken bier, maar het pilsverbruik daalde tussen 2012 en 2022 met 19%. De consumptie van degustatiebieren[c] steeg in dezelfde periode wel met 47%.[12]

Internationale vergelijking

België stond in 2019 op de 26ste plaats in Europa inzake totale alcoholconsumptie wanneer enkel rekening werd gehouden met de officiële alcoholconsumptie. De per capita consumptie bedroeg toen 9,2 liter pure alcohol, berekend op de bevolking van 15 jaar en ouder. De ranglijst werd aangevoerd door Letland (12,9 liter pure alcohol).[13]

[c] Degustatiebieren zijn zware blonde bieren, streekbieren, ‘pale ale’, ‘stout’, ‘scotch Xmas’.

Totale gemiddelde alcoholconsumptie per persoon (leeftijd 15+) in liter pure alcohol (Europa), 2019		
1	Letland	12.90
2	Tsjechië	12.73
3	Litouwen	11.93
4	Oostenrijk	11.90
6	Frankrijk	11.44
17	Duitsland	10.56
20	Montenegro	9.91
26	**België**	**9.15**
28	Nederland	8.23

In Europa zijn drie regionale patronen van drinkculturen te onderscheiden:

- Het mediterraan patroon: alcohol, vooral wijn, wordt hier dagelijks gedronken doorgaans bij de maaltijd.
- Het Centraal-Europees patroon: hier geldt een gelijkaardige stijl maar met bier als voorkeursdrank. Alcohol wordt minder tijdens de maaltijden en meer naast de maaltijden genuttigd.
- Het Noord-Europees patroon: wordt gekenmerkt door een stijl van onregelmatig en zwaar drinken (bv. tijdens het weekend en speciale gelegenheden) met een voorkeur voor sterkedrank. Dit patroon geldt ook in de Oost-Europese landen en het Verenigd Koninkrijk.

Hoewel deze kenmerken van de traditionele drinkculturen nog steeds bestaan, worden de drinkculturen in Europa als gevolg van de globalisering van de moderne leefstijl meer en meer vergelijkbaar.[14]

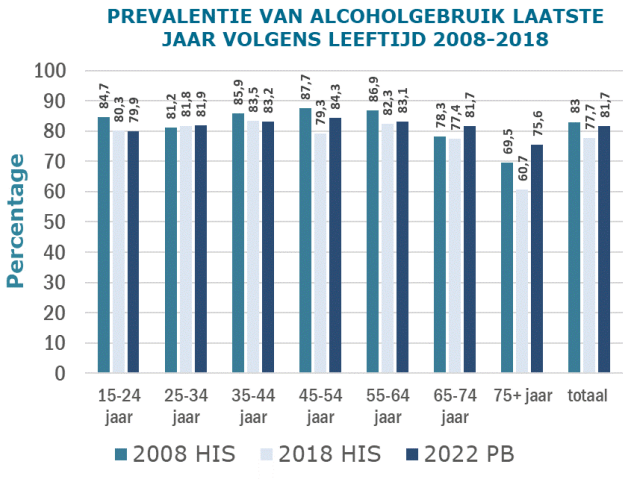
Ouderen

Sinds 2013 daalde de consumptie van alcohol vanaf de leeftijd van 65 jaar bij vrouwen en in 2018 daalde dit ook bij mannen. In de leeftijdscategorie 75+ waren er in 2018 meer mannelijke drinkers dan vijf jaar eerder. Het percentage drinkers dat aangaf wekelijks meer dan tien glazen alcohol te drinken was het hoogst bij de ouderen van 55-64 jaar: 20% van de personen in deze leeftijdscategorie dronk meer alcohol dan voorgeschreven door de Vlaamse richtlijn voor alcoholgebruik. Dit is wel een sterke daling ten opzichte van 2013 (-9%). Ook het dagelijks gebruik van alcohol daalde binnen deze leeftijdscategorie sterk (-10%). De grootste groep personen die dagelijks alcohol dronk situeerde zich in 2018 in de leeftijdscategorie van 75+. 17% van de 75-plussers gaf aan dagelijks alcohol te drinken. Ook wekelijks binge drinken[d] kwam nog relatief vaak voor bij de oudere leeftijdsgroepen in Vlaanderen. Zo gaf 5% van de mannen en 3% van de vrouwen ouder dan 55 jaar aan minstens één keer per week aan bingedrinking te doen.

[d] In dit onderzoek is sprake van bingedrinken als een vrouw minstens vier standaardglazen alcohol drinkt in een tijdsspanne van twee uur of als een man minstens zes glazen alcohol drinkt in diezelfde tijdsspanne.

Problematisch alcoholgebruik gemeten via de CAGE, nam de laatste jaren bij ouderen toe. In 2018 werd er vooral een sterke stijging hiervan opgetekend bij 75-plussers (+6%).[15]

Uit de meer recente resultaten van de preventiebarometer van 2022, afgenomen bij Vlamingen vanaf 18 jaar, bleek dat vooral 65-74-jarigen (13%) en 75-plussers (15%) dagelijks alcohol dronken. Ook kwam riskant alcoholgebruik, na correctie voor geslacht, meer voor bij de 55-64-jarigen (14%) en de 65-74-jarigen (13%) dan bij de andere leeftijdsgroepen.[16]

Scholieren in het secundair onderwijs

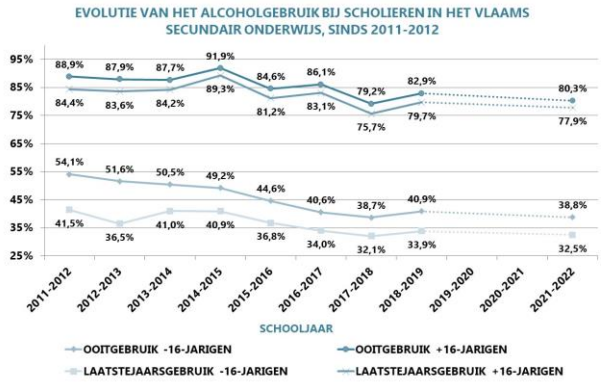
Iets meer dan de helft (54%) van de leerlingen in het secundair onderwijs dronken al ooit alcohol (in schooljaar 2021-2022). Ten opzichte van tien jaar geleden is dit evenwel een daling van 15%. 49% van de leerlingen dronk het afgelopen jaar alcohol en 14% dronk regelmatig[e] alcohol. 36% dronk de laatste maand alcohol. 5% van alle leerlingen dronk minstens een keer per week sterkedrank.

Hoe ouder de leerlingen, hoe meer van hen ooit, het jaar voor en de maand voor de bevraging alcohol hebben gedronken. Ook regelmatig alcohol drinken nam toe met de leeftijd. 36% van de 17-18-jarigen dronk regelmatig alcohol. Dit is een daling van 5% ten opzichte van tien jaar geleden.

39% van de leerlingen die jonger zijn dan 16 jaar had ooit alcohol gedronken; van de leerlingen van 16 jaar en ouder was dit 80%. 5% van de leerlingen jonger dan 16 jaar dronk regelmatig alcohol; bij de oudere leerlingen was dit 32%.

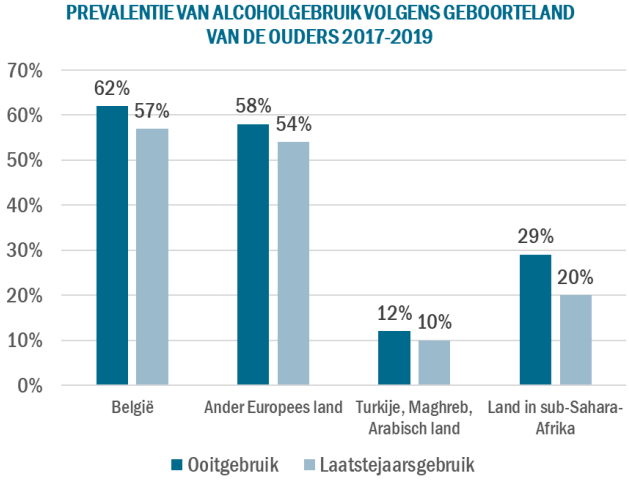
Naar ooit- en laatstejaarsgebruik waren er geen verschillen tussen jongens en meisjes. Jongens drinken wel vaker regelmatig alcohol dan meisjes (16% tegenover 13%).

[e] Regelmatig betekent minstens eenmaal per week tot dagelijks.

In vergelijking met het schooljaar 2011-2012 zien we tien jaar later vooral een sterke afname van het ooitgebruik van alcohol bij jongeren onder de 16 jaar (-15%). Bij de jongeren die 16 jaar of ouder zijn daalt het ooitgebruik van alcohol ook, maar minder sterk (-9%). Het laatstejaarsgebruik bij minzestienjarigen daalde in deze periode met 9%. Ook voor het laatstejaarsgebruik is de daling bij de jongeren die 16 jaar of ouder zijn minder sterk (-7%).[17]

Alcoholgebruik komt het vaakst voor bij kinderen van ouders die allebei in België geboren zijn en kinderen van ouders uit een ander Europees land. Bij leerlingen wiens ouders allebei in Turkije, Maghreb of (ander) Arabisch land geboren zijn, is het alcoholgebruik het laagst.[18]

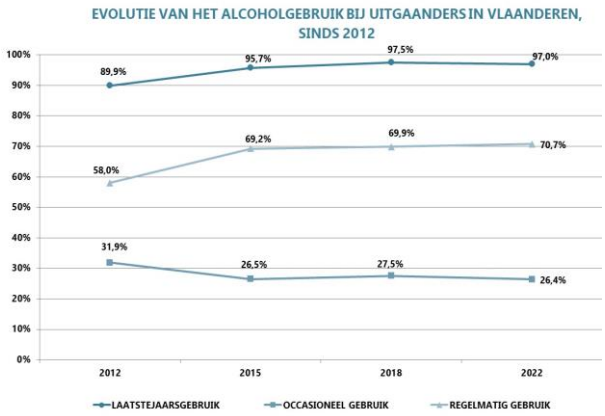
Studenten in het hoger onderwijs

85% van de studenten in het hoger onderwijs in Vlaanderen zei in 2021 dat ze het afgelopen jaar alcohol dronken. De meeste studenten dronken het laatste jaar wijn (73%) en sterke drank (69%). Tijdens de lesperiodes werden lichtere bieren en wijn door de grootste groep studenten regelmatig gedronken (minstens 1 keer per week). 28% dronk het laatste jaar regelmatig een lichter bier, 21% dronk regelmatig wijn.
Het laatste jaar dronk 53% van de studenten geen alcohol tijdens de blok- of examenperiodes.

Studenten dronken het afgelopen jaar gemiddeld 9,2 glazen per week. Mannelijke studenten dronken gemiddeld 14,3 standaardglazen per week, terwijl vrouwelijke studenten gemiddeld 5,1 standaardglazen dronken.[19]

Uitgaansleven

Het meest gebruikte middel bij uitgaanders[f] is alcohol: 97% van de uitgaanders dronk het laatste jaar alcohol. In 2022 gebruikte 71% van de uitgaanders in het afgelopen jaar minstens eenmaal per week alcohol. 5% dronk dagelijks alcohol.
Evenveel mannelijke dan vrouwelijke uitgaanders dronken het afgelopen jaar alcohol (97%). Mannelijke uitgaanders dronken iets vaker regelmatig alcohol.[g] 75% van de mannelijke uitgaanders dronk minstens wekelijks alcohol en 7% dronk dagelijks. Voor de vrouwen gold dat 68% minstens wekelijks alcohol dronk en 3% dagelijks.[20]

Personen die drugs gebruiken

Van de personen die in 2019 deelnamen aan de Belgische Global Drug Survey (GDS) zei 98% dat ze ooit alcohol dronken. 91% van hen dronk het laatste jaar alcohol. De GDS richt zich specifiek op middelen gebruikende respondenten[h]. De resultaten van dit onderzoek zeggen dan ook enkel iets over personen die drugs gebruiken en niet over de algemene bevolking.[21]

Werknemers

Onderzoek uit 2016 naar problematisch middelengebruik bij Belgische werknemers en de negatieve gevolgen ervan toonde aan dat 83% van de bevraagde werknemers het voorbije jaar alcohol dronk. 37% dronk meer dan één maal per week en 11% van de werknemers vier of meer keer per week. Vooral oudere werknemers (> 46 jaar) en werknemers met een hoger opleidingsniveau dronken meer frequent. 47% van de mannen en 25% van de

[f] De gemiddelde leeftijd van de bevraagde uitgaanders is 28 jaar en vier maanden.
[g] Regelmatig betekent minstens eenmaal per week tot dagelijks.
[h] 69% van de deelnemers aan GDS 2019 zijn mannen, 74% is jonger dan 35 jaar en 65% gaat meer dan vier keer per jaar uit.

vrouwen dronk meer dan 14 standaardglazen per week. Het aantal standaardglazen per dag levert een ander beeld op: 35% van de personen die het laatste jaar alcohol dronken, dronk minstens drie tot vier standaardglazen per dag, waarvan 11% minstens vijf tot zes standaardglazen per dag. Dat kwam significant meer voor bij jongere werknemers (<35 jaar) en bij minder opgeleide mannelijke werknemers. Werknemers van de bouw-, de industrie- en de transportsector dronken significant meer.[22]

Combigebruik

Van de uitgaanders die in 2022 aan het uitgaansonderzoek deelnamen, combineerde 48%[i] wel eens illegale drugs met alcohol. 29% deed dat het afgelopen jaar.[23]

Alcoholgebruik tijdens de zwangerschap

Uit een studie bij 2.106 moeders van een cohorte kinderen geboren in Vlaanderen in de periode mei 2008 tot april 2009 bleek dat 66% van de moeders alcohol dronk in de twaalf maanden voor de zwangerschap. Tijdens de zwangerschap halveerde dit percentage tot 33% en na de zwangerschap nam het opnieuw toe tot 48%. Tijdens de zwangerschap dronk 11% van de moeders één glas of meer per week terwijl dit in de periode voor de zwangerschap nog bij 42% van de moeders voorkwam. Moeders in de jongste leeftijdsgroep (15-24 jaar) onthielden zich zowel in de periode voor, tijdens als na de zwangerschap vaker van alcoholgebruik dan de oudere moeders. Tevens dronken de jongste moeders minder glazen alcohol in de periode voor de zwangerschap dan de moeders van 25-34 jaar. 43% van de vrouwen die borstvoeding gaven, gebruikte alcohol na de zwangerschap. Vrouwen met een hogere sociaal-economische status drinken vaker alcohol voor, tijdens en na de zwangerschap.[24]

Riskant en problematisch gebruik

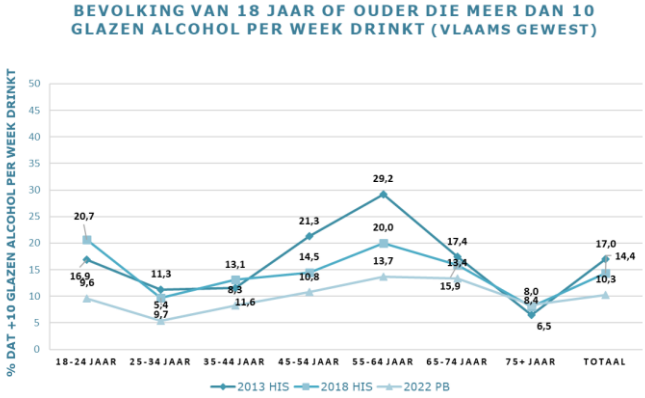
Riskant gebruik volgens aantal gedronken glazen

De omvang van problematisch en riskant alcoholgebruik hangt af van de definitie die gebruikt wordt. Om te bepalen of iemand al dan niet een probleem heeft met alcoholgebruik of er een riskant drinkpatroon op nahoudt, wordt vaak het aantal gedronken glazen per dag of per week als maat gebruikt.

Eind 2015 werd er een nieuwe preventieve Vlaamse alcoholrichtlijn gelanceerd. De laatste jaren zijn er immers heel wat nieuwe inzichten gerezen over de gezondheids- en mortaliteitsrisico's van alcohol. De nieuwe richtlijn hanteert een evenwicht tussen wetenschappelijke evidentie en accepteerbaarheid waarbij wordt uitgegaan van een risicobenadering vanuit verschillende invalshoeken: lichamelijke gezondheid, geestelijke gezondheid, welzijn en veiligheid. De richtlijn spreekt over riskant gebruik wanneer iemand meer dan tien glazen per week drinkt. Dit afkappunt geldt zowel voor mannen als vrouwen (+18 jaar).[25]

In 2018 dronk 14% van de Vlaamse bevolking van 18 jaar en ouder meer dan tien glazen per week. Het ging hier om 22% van de mannen en 7% van de vrouwen. Vooral de jongeren van 18-24 jaar en de volwassenen tussen 55 en 64 jaar dronken boven de richtlijn.[26]

Meer recent, gaf de preventiebarometer van 2022 bij Vlamingen vanaf 18 jaar aan dat 10% meer dronk dan 10 glazen per week. Dit kwam meer voor bij mannen (16%) dan vrouwen (5%). Riskant alcoholgebruik kwam, na correctie voor geslacht, meer voor bij de 55-64-jarigen (14%) en de 65-74-jarigen (13%) dan bij de andere leeftijdsgroepen. Ook bij de midden- en hoogstopgeleiden was er een hoger aandeel dat riskant alcohol dronk.[27]

Uit het cohortonderzoek Belhealth van Sciensano van februari 2023 bleek dat 18% van de volwassen Belgen meer dan 10 glazen alcohol per week dronk. Riskant drinken kwam meer voor bij mannen (27%), 65-plussers (20%), mensen met een betaalde baan (19%) en alleenstaanden (20%).[28]

Problematisch gebruik volgens CAGE-vragenlijst

In Vlaanderen was in 2018 van 14% van de bevolking die het laatste jaar alcohol dronk, het alcoholgebruik problematisch te noemen op basis van de CAGE-vragenlijst: bij 19% van de mannen en 9% van de vrouwen. Omgerekend naar de Vlaamse bevolking van 15 jaar en ouder kwam dat neer op 779.082 personen. Het

[i] Combineren betekent gebruik van meer dan een middel door eenzelfde persoon waarbij de effecten van de verschillende middelen elkaar beïnvloeden.

problematisch alcoholgebruik steeg de afgelopen vijf jaren met 5%. De toename stelde zich zowel bij mannen als vrouwen. De proportie problematische alcoholgebruikers was het grootst in de leeftijdsgroep 15-24 jaar (19%). In deze leeftijdscategorie werd bijna een verviervoudiging van het aantal problematische alcoholgebruikers genoteerd ten opzichte van 2013.
Er was geen verschil in problematisch alcoholgebruik tussen personen met een lage en hoge opleidingsstatus of tussen personen uit de hoogste inkomensgroepen en personen uit de laagste inkomensgroepen.[29]

Studenten

35% van de studenten in het hoger onderwijs in Vlaanderen vertoonde in 2021 risicokenmerken van problematisch alcoholgebruik (score van 4+ of 5+ op de AUDIT-C)[j]. Er werden hierbij verschillen gemeten tussen mannen en vrouwen: 42% van de mannelijke studenten scoorde minstens vijf op de AUDIT-C-schaal, terwijl 29% van de vrouwelijke studenten minstens 4 scoorde.

75% van de studenten dronk minder dan tien glazen per week (gemiddeld 2,9 glazen). 25% dronk meer dan 10 glazen per week (gemiddeld 28,5 glazen). 37% van de mannelijke studenten in het hoger onderwijs drinkt meer dan tien glazen alcohol per week. Bij de vrouwelijke studenten drinkt 15% meer dan tien glazen alcohol per week. Deze mannen en vrouwen drinken respectievelijk gemiddeld 32,5 en 20,2 standaardglazen per week.[30]

Uitgaanders

Bij 75% van de uitgaanders was in 2022 sprake van matig risicovol alcoholgebruik[k]. Voor 24% was het alcohol-gebruik hoog risicovol, wat veel vaker voorkwam bij mannen (35%) dan vrouwen (16%).[31]

Personen die drugs gebruiken

Bij de Belgische deelnemers aan de GDS in 2019 vertoonde 50% van de vrouwen jonger dan 25 jaar en 48% van de mannen jonger dan 25 jaar een verhoogd risico op alcoholgerelateerde problemen (gemeten met de AUDIT-Schaal)[l]. 12% van de mannen jonger dan 25 jaar en 10% van de vrouwen jonger dan 25 jaar behaalden een score die wees op een mogelijke alcoholafhankelijkheid[m]. [32]

1% van de respondenten die in 2021 deelnamen aan de GDS zocht de laatste 12 maanden hulp op een spoeddienst na alcoholgebruik. Dit gold voor 2% van de Belgische respondenten. [33]

Gedetineerden

In onderzoek bij gedetineerden in Vlaanderen in 2015-2016 werd gevraagd of gedetineerden ooit in het leven (zowel buiten als binnen de gevangenis) een formele diagnose ‘alcoholverslaving’ kreeg. Voor 10% was dat het geval. [34]

Werknemers

In 2016 had onder de drinkende werknemers had 39% een indicatie van probleemdrinken. Dit kwam significant meer voor bij hoger opgeleide werknemers en mannelijke werknemers jonger dan 35 jaar oud. In de bouwsector vertoonde 52% van de drinkers dergelijke vorm van probleemdrinken.[n35]

Medische specialisten

Uit een enquête bij medische specialisten in België in 2011 bleek dat 18% kon geklasseerd worden als riskant drinker (een score van 8 of meer op AUDIT). Riskant drinken kwam meer voor bij gynaecologen (23%) en minder bij pediaters (14%) en chirurgen (15%).
Meer mannelijke (21%) dan vrouwelijke specialisten (15%) hadden een AUDIT-score die wees op riskant drinken (acht of hoger voor mannen en zes of hoger voor vrouwen).

17% gaf aan de laatste maand minstens één keer zes of meer glazen op een gelegenheid te hebben gedronken (bingedrinken): 24% van de mannen en 9% van de vrouwen. Dit kwam twee keer zoveel voor bij chirurgen (21%) dan bij pediaters (11%).[36]

Drinkpatronen

Bingedrinken

De term ‘bingedrinking’ verwijst naar excessief drinken binnen een kort tijdskader. Het concept bestaat al lang in medische disciplines. Bingedrinken betekent een periode van continu drinken door iemand die afhankelijk is en pas ophoudt wanneer hij/zij niet meer in staat is verder te drinken. De laatste jaren wordt de term ook gebruikt om in het algemeen te verwijzen naar een zeer hoge alcoholconsumptie op één gelegenheid.
Er bestaan veel verschillende definities van bingedrinken. Meestal wordt de norm gehanteerd van minstens vier glazen alcohol per drinkgelegenheid voor vrouwen en minstens vijf glazen alcohol per drinkgelegenheid voor mannen. VAD opteert, conform internationale richtlijnen, voor een definitie die het tijdsbestek duidelijk afbakent namelijk de consumptie van zes of meer standaardglazen voor mannen en vier of meer standaardglazen voor vrouwen, in een periode van twee uur.[37]

[j] De ‘Alcohol Use Disorders Identification Test (AUDIT)’ is een screeningsinstrument voor ‘alcohol use disorders’, een verzamelterm voor alcoholafhankelijkheid, -misbruik en -intoxicatie. AUDIT-C is de verkorte versie van de AUDIT (de eerste drie van de tien vragen), waarbij de nadruk ligt op de frequentie en kwantiteit van alcoholgebruik.
[k] Dit werd gemeten met de AUDIT-C. Er is sprake van matig risicovol alcoholgebruik vanaf een score vier bij vrouwen en vijf bij mannen en van hoog risicovol alcoholgebruik bij een score acht voor beide geslachten.
[l] Daarmee wordt verwezen naar een score op de AUDIT van 8-15.
[m] Daarmee wordt verwezen naar een score op de AUDIT van 20 of meer.
[n] Zie supra

4% van de bevolking in het Vlaams Gewest zei minstens wekelijks aan bingedrinking te doen. Bingedrinken kwam meer voor bij mannen (6%) dan bij vrouwen (2%) en dit op alle leeftijden. Het hoogste percentage bingedrinken was te zien bij de jongeren tussen 15 en 24 jaar (8%) en dan vooral bij de jonge mannen (13%). Wekelijks bingedrinken kwam ook nog relatief veel voor bij mannen tussen 55 en 64 jaar (5%) Vanaf 45 jaar ligt het aantal bingedrinkers bij mannen en vrouwen dichter bij elkaar dan bij -35-jarigen.[38] Verschillende keren per week tot dagelijks bingedrinken kwam vaker voor bij alleenstaande gescheiden mannen (8%) dan bij gehuwde mannen (4%).[39]

Uit het cohortonderzoek Belhealth van Sciensano van februari 2023 bleek dat 7% van de volwassen Belgen minstens wekelijks 6 of meer glazen bij dezelfde gelegenheid dronk. Dit kwam vooral voor bij mannen (12%), 18-29-jarigen (10%) en alleenstaanden (9%).[40]

27% van de leerlingen in het secundair onderwijs deed het laatste jaar aan bingedrinken, zo zeiden ze tijdens het schooljaar 2021-2022[o]. Dit kwam vooral voor bij de 15-16-jarigen (40%) en de 17-18-jarigen (60%). Er waren iets meer meisjes dan jongens die het laatste jaar aan bingedrinken deden (28% versus 26%).[41]

Bij 56% van de studenten in het hoger onderwijs in Vlaanderen kwam in 2021 het afgelopen jaar bingedrinken[p] voor. Voor 25% van de studenten kwam bingedrinken minstens eens per maand voor, meestal maandelijks of wekelijks. 29% van de mannelijke studenten deden minstens één keer per maand aan bingedrinken, bij de vrouwen lag dat aandeel lager (21%).[42]

Uit het VAD-uitgaansonderzoek van 2022 bleek dat 78% van de uitgaanders het afgelopen jaar aan bingedrinken deed. Iets meer mannen dan vrouwen deden regelmatig aan bingedrinken (15% versus 12%). Regelmatig bingedrinken kwam voornamelijk voor bij de uitgaanders van 18 jaar en jonger (27%).[43]

Dronkenschap

Het laatste jaar was 25% van alle leerlingen in het secundair onderwijs al dronken geweest, zo bleek uit de gegevens van het schooljaar 2021-2022. Voor de 17-18-jarigen gold dat voor 57%. 11% van de 17-18-jarigen was regelmatig dronken. Evenveel meisjes dan jongens waren het afgelopen jaar dronken (25%). Wel waren er iets meer jongens die regelmatig dronken waren (5% versus 2% van de meisjes).[44]

74% van de studenten in Vlaanderen had in 2021 het afgelopen jaar zoveel alcohol gedronken dat ze dronken waren. 35% van de studenten dronk maandelijks of frequenter zoveel alcohol dat ze zich dronken voelden.17% van de mannelijke studenten voelde zicht minstens wekelijks dronken tegenover 5% van de vrouwelijke studenten.[45]

De Belgische respondenten die in 2021 deelnamen aan de GDS zeiden dat ze gemiddeld 14 keer dronken waren gedurende de laatste 12 maanden. Het wereldwijd gemiddelde bedroeg 15 keer voor alle respondenten. Dronkenschap kwam meer voor bij mannen (19 keer in laatste jaar) dan vrouwen (10 keer in laatste jaar) of bij trans-, niet-binair of interseks personen (9 keer in laatste jaar). 20% had er spijt van dat ze dronken waren geworden. Dat gold het meest voor vrouwen (22%).[46]

Indrinken

Indrinken is een fenomeen waarbij alcohol gedronken wordt alvorens men naar een uitgaansgelegenheid gaat, met de bedoeling het drinken verder te zetten tijdens het uitgaan. Indrinken gebeurt vaak in een private, niet-gesuperviseerde omgeving zoals thuis of bij vrienden.[47]

39% van de studenten uit het Vlaamse hoger onderwijs gaven in 2021 aan het laatste jaar aan indrinken te hebben gedaan (43% van de mannen en 37% van de vrouwen). 10% van de mannelijke en 5% van de vrouwelijke studenten geven aan minstens wekelijks aan indrinken te doen.[48]

60% van de Vlaamse uitgaanders dronk in 2018 meestal of altijd alcohol vooraleer ze uitgingen. Dat kwam iets meer voor onder mannen (63%) dan vrouwen (57%). De hoogste frequentie van indrinken werd gezien bij de 19-24-jarigen (80%).[49]

Van de leerlingen in het secundair onderwijs die al uitgingen, zei 49% dat ze meestal wel tot altijd indrinken. Dit bleek uit de gegevens van het schooljaar 2018-2019.[50]

In de zomer en herfst van 2017 hielden acht Oost-Vlaamse Drugpunten en VAD samen een online bevraging over indrinken bij 12- tot 26-jarigen[q]. Acht op de tien jongeren en jongvolwassenen die al alcohol dronken, hebben ooit ingedronken (81%) en zeven op de tien die ooit indronken, deden dat in de voorgaande maand (72%). Gevraagd naar het aantal glazen dat er gemiddeld wordt gedronken in de 2 uur voor het feitelijke uitgaan, antwoordde meer dan de helft dat dit minstens 4 glazen waren (58%) en één op de vijf dat dit minstens 6 glazen waren (20%). Indrinken gebeurde in twee op de drie gevallen bij vrienden thuis (66%).[51]

[o] De definitie van bingedrinken is hier: binnen een tijdspanne van twee uur vier à zes glazen alcohol drinken, met de bedoeling om dronken te worden.
[p] In dit onderzoek is sprake van bingedrinken als een vrouw minstens vier standaardglazen alcohol drinkt in een tijdsspanne van twee uur of als een man minstens zes glazen alcohol drinkt in diezelfde tijdsspanne.

[q] De resultaten zijn berekend op 6.773 vragenlijsten.

Gezondheidsrisico's

Ziekte

Alcoholgebruik is wereldwijd de derde belangrijkste risicofactor voor ziekte en invaliditeit, na ondergewicht bij kinderen en onveilige seks (ter vergelijking: tabaksgebruik staat op de zesde plaats).[52] Los van de verslavende werking bestaat er een oorzakelijk verband tussen alcohol en een zestigtal verschillende ziekten en aandoeningen. Meer dan 30 aandoeningen worden rechtstreeks veroorzaakt door alcoholgebruik.[53] Daarnaast is alcohol een mede veroorzakende factor bij 230 andere ziekten. De impact van alcoholgebruik op ziektes en letsels hangt af van de sociale (ontwikkelingsniveau, cultuur, drinkcontext en alcoholproductie, distributie en regelgeving) en individuele kwetsbaarheid (leeftijd, geslacht, familiale factoren en sociodemografische kenmerken).[54]

De belangrijkste alcoholgerelateerde aandoeningen zijn: leversteatose, hepatitis, levercirrose, gastritis, pancreatitis, kankers (o.a. kankers van de mondholte, keelholte en het strottenhoofd, leverkanker), bloeddrukverhoging, cerebro-vasculaire aandoeningen, coronaire hartziekten, poly-neuropathie, Wernicke-Korsakov-syndroom, delirium tremens.[55]

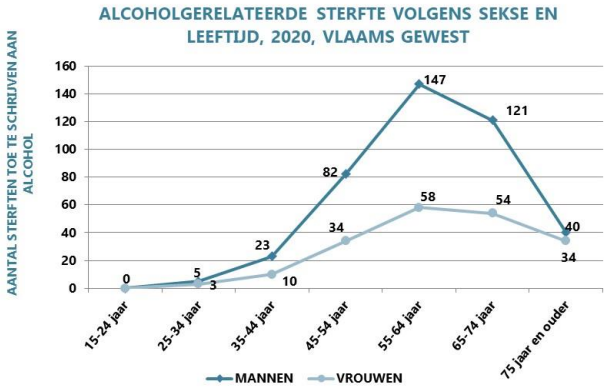
Sterfte

In 2016 resulteerde schadelijk alcoholgebruik wereldwijd in ongeveer drie miljoen sterfgevallen (2,3 miljoen mannen en 0,7 miljoen vrouwen). Het ging om 5% van alle sterfgevallen. In Europa is de sterfte door alcohol proportioneel het hoogst van de wereld. 10% van alle sterfgevallen en 11% van alle DALY's waren te wijten aan alcoholgebruik in 2016.[56] Alcoholgebruik staat op de 8ste plaats als risicofactor voor overlijden.[57]

In de periode 2010-2020 steeg het totaal aantal sterfgevallen in het Vlaams Gewest als rechtstreeks gevolg van alcoholgebruik van 444 naar 611 (+38%)[r]. In 2020 werd bij 418 mannen en 193 vrouwen het overlijden rechtstreeks toegeschreven aan alcoholgebruik.[58]

In Europa komt twee derde van de sterfte door alcoholgebruik bij de 20-64-jarigen voor in de leeftijdsgroep 45-64-jaar, en vooral bij mannen.[59]

In het Vlaams Gewest kwam alcoholgerelateerde sterfte in 2020 vooral voor op de leeftijd 55-64 jaar. Bij mannen kende het aantal overlijdens als gevolg van alcoholgebruik op die leeftijd een piek. Bij de vrouwen was alcoholsterfte gelijkmatiger over de verschillende leeftijdscategorieën verdeeld, hoewel de meeste sterfgevallen als gevolg van alcoholgebruik ook bij vrouwen opgetekend werden tussen 55 en 64 jaar. Het verschil met de leeftijdscategorieën 45-54 jaar en 65-74 jaar is hier echter kleiner dan bij mannen. In alle leeftijdscategorieën steeg het aantal sterften, maar de toename was het grootst bij 65-74-jarigen waar een verdubbeling optrad.[60]

Alcoholische leverziekte komt het meest voor als rechtstreeks aan alcoholgerelateerde overlijdensoorzaak. In 2020 overleden in het Vlaams Gewest 339 personen aan alcoholische leverziekte (219 mannen en 120 vrouwen). Sterfte als gevolg van psychische stoornissen en gedragsstoornissen door gebruik van alcohol kwam op de tweede plaats. In 2020 overleden daaraan in totaal 206 personen (148 mannen en 58 vrouwen).[61]

Recent werd in Vlaanderen de omvang van de sterfte als gevolg van alcoholgebruik berekend volgens een nauwe en een brede selectie. Sterfgevallen kunnen immers rechtstreeks worden toegeschreven aan alcoholgebruik (= nauwe selectie). Het gaat dan bijvoorbeeld over alcoholische leverziekte, alcoholische pancreatitis, intoxicatie door alcohol, …). Daarnaast kan het zijn dat alcoholgebruik één van de doodsoorzaken is (bv. bij cirrose, hepatitis, …) (= brede selectie). In vergelijking met het totaal aantal overlijdens in Vlaanderen is 0,9% van de sterfte direct gerelateerd aan alcoholgebruik (nauwe selectie): 1,2% bij mannen en 0,5% bij vrouwen. Bij mannen wordt het hoogste relatief sterfterisico door alcohol vastgesteld bij 45- tot 54-jarigen, waar één op de twintig overlijdens direct kan toegeschreven worden aan alcoholgebruik. Bij vrouwen hebben 35- tot 54-jarigen het hoogste relatief sterfterisico, met één op de 25 overlijdens die direct kunnen toegeschreven worden aan alcoholgebruik.[62]

Het life-time sterfterisico aan een alcoholgerelateerde aandoening neemt bij de bevolking van 15 jaar en ouder lineair toe met een dagelijkse hoeveelheid geconsumeerde alcohol boven de tien gram.[63]

Het jaarlijks absoluut sterfterisico aan een alcoholgerelateerde aandoening stijgt bij de bevolking van 15 jaar en ouder met een toenemende alcoholconsumptie boven tien gram alcohol per dag (ongeveer een glas). Vanaf een consumptie van 60 gram alcohol per dag hebben mannen een jaarlijks risico van net geen 9% om te overlijden aan een alcoholgerelateerde aandoening en vrouwen een risico van 8%.[64]

[r] Opgelet, het gaat hier uitsluitend over de sterfgevallen waar alcohol als primaire doodsoorzaak wordt genoemd. Meer toelichting hierover vind je in de achtergrond bij de factsheets. Overlijdens door verkeersongevallen waarbij een bestuurder onder invloed van alcohol was, zijn in deze cijfers niet meegerekend.

Sociale schade

Alcoholgebruik veroorzaakt schade die veel verder gaat dan de lichamelijke en psychische gezondheid van de drinker.
Op het werk[s] is er sprake van productiviteitsverlies en mogelijk jobverlies bij de drinker zelf maar ook productiviteitsverlies bij de collega's.[65] Van de Belgische werknemers die drinken geeft 12% aan door eigen alcoholgebruik negatieve effecten op het werk te ervaren: onregelmatig presteren (5%), te laat komen op het werk (5%), conflicten met collega's (3%), afwezigheid op het werk (te dronken om te gaan werk, kater; 3%), ongeval op het werk (1%), sancties van werkgever (1%) en ongeval op weg van en naar het werk (1%).[66] Ook zou bij 15 tot 30% van de bedrijfsongevallen alcohol een rol spelen.[67]

Binnen het gezin kunnen ernstige effecten optreden bij de kinderen als gevolg van misbruik door de drinker (verwaarlozing, stress, psychische problemen). Drinken en intoxicatie kunnen ook een negatieve invloed hebben op relaties met partner, familie en vrienden. De studie 'scheiding in Vlaanderen' gaf aan dat alcohol- en andere verslavingsproblemen op de vijfde plaats komen als emotionele reden voor scheiding. Meer vrouwen (6%) dan mannen (2%) gaven dit als motief van de scheiding op.[68] Daarnaast heeft alcoholgebruik een negatieve sociale impact op de samenleving als geheel (bv. verkeersongevallen, geweld of agressie, misdrijven, overlast).

De schade aan de gehele maatschappij wordt uitgedrukt in sociale kost. In 2012 werden de totale directe en indirecte kosten van verslavende middelen (illegale drugs, alcohol, tabak en psychoactieve medicatie) in België geraamd op 4,6 miljard euro of 419 euro per inwoner. Alcohol was verantwoordelijk voor 45% (2,1 miljard euro) van de sociale kost van middelenmisbruik. De directe kost van middelengebruik bedroeg in 2012 voor België 2,86 miljard euro. Alcoholgebruik veroorzaakte de grootste kosten (45%, 1290 miljoen euro). De totale indirecte kosten van middelengebruik in België werden voor 2012 geraamd op 1,8 miljard euro in 2012. Deze waren het hoogst voor alcohol (44% of 778 miljoen euro).[69]

Hulpvraag

Niet alle types hulpverlening registreren op een uniforme of overkoepelende manier hulpvragen die gelinkt zijn aan problemen door alcoholgebruik. Daarnaast kunnen dubbeltellingen voorkomen (bv. van personen die hulp krijgen in verschillende instellingen). Er zijn dus geen globale uitspraken mogelijk over hoeveel personen die alcohol gebruiken in behandeling zijn in België.

Een stijging of daling in het aantal personen dat hulp zoekt omwille van alcoholgebruik is niet zo eenvoudig te interpreteren. Het kan gaan om een toe- of afname van het aantal personen dat op een problematische wijze alcohol gebruikt in de maatschappij. Evenzeer kan het wijzen op een verandering in het hulpaanbod, in de toegankelijkheid van de hulpverlening of in het verwijzingsbeleid. Er kunnen zich ook wijzigingen voorgedaan hebben in de manier van registreren.

13% van de personen met een life-time alcoholgerelateerde stoornis zochten hulp binnen het jaar waarin de stoornis ontstond. De mediane duur tussen het ontstaan van de alcoholgerelateerde stoornis en het eerste contact met een hulpverlener bedroeg 18 jaar. In totaal zocht 61% uiteindelijk wel hulp.[70]

In 2016-2017 werden op een steekproef van 125 huisartspraktijken in België 176 patiënten (56% van de behandelepisodes voor problemen met middelengebruik) behandeld voor problemen met alcoholgebruik.[71]

De laatste jaren kan steeds meer beroep worden gedaan op online hulp. In 2022 telde De Druglijn 130 nieuwe aanmeldingen voor het online zelfhulpprogramma DASH[t] voor het middel alcohol.
Op De Druglijn-website was de zelftest over alcohol voor meerderjarigen voor het eerst niet meer het populairst. Deze van gamen (-18 jaar) werd het meest ingevuld. In 2022 werd de zelftest voor alcohol (+18 jaar) 18.522 keer ingevuld. Dat is bijna de helft minder vergeleken met 2021 en 9% minder dan 10 jaar geleden. 32% van de invullers had een laag risico, 36% een toenemend risico, 12% een hoog risico en 19% een zeer hoog risico om in de problemen te komen door hun alcoholgebruik. Van de zelftests voor minderjarigen, die 6.623 keer en 31% meer dan in 2021 ingevuld werden, had 61% een hoog risico om in de problemen te komen door het gebruik van alcohol. In 2021 ging het om 55%.[72]

De website alcoholhulp.be[u] werd in 2022 door 702.777 unieke personen bezocht. In 2022 werd de alcoholtest 12.655 keer door bezoekers uitgevoerd. Tegenover 2012 betekende dat een daling van 22%. Tegenover recordjaar 2019, toen meer dan 35.000 zelftests werden ingevuld, trad een grote daling op.
1.086 personen, iets meer vrouwen (54%) dan mannen (46%), meldden zich aan bij de zelfhulpmodule. Het ging vooral om personen in de leeftijdsgroep 35-44 jaar. 653 personen, iets meer vrouwen (55%) dan mannen (45%), schreven zich in voor een online begeleiding. Ook voor de begeleiding meldden zich vooral 35-44-jarigen aan.[73]

[s] Meer gegevens over alcoholgebruik op het werk zijn te vinden op www.qado.be.

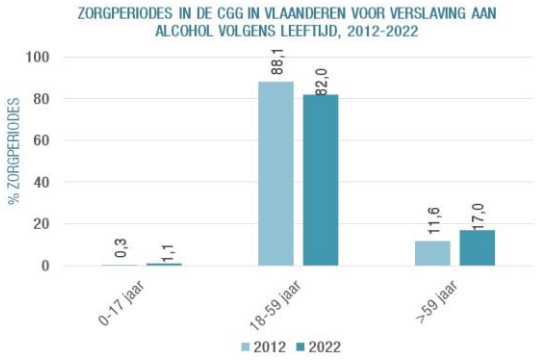
[t] Drug and Alcohol Self help: http://dash.druglijn.be/
[u] Het project 'alcoholhulp.be' is een gezamenlijk initiatief van CAD Limburg en Drughulp Kempen.

In 2022 kwam alcohol aan bod in 32% (n=2.311) van de contacten met De Druglijn, waarin een specifiek middel[v] ter sprake kwam. Dat was 6% meer vergeleken met 2021. Daarmee is alcohol het middel waarover De Druglijn het meest vragen kreeg in 2022. Het aantal Druglijncontacten waarbij alcohol aan bod kwam, nam tussen 2012 en 2022 met 41% toe.[74]

In de Centra voor Algemeen Welzijnswerk had in 2022 4% (n=3.740) van het totaal aantal cliënten op het onthaal een verslavingsproblematiek. In 2017 kampten 28% (n=824) van de cliënten die zich op het onthaal aanmeldden met een verslavingsprobleem met een verslaving aan alcohol. Omdat sinds 2015 anders geregistreerd werd, is moeilijk te zeggen of het aantal cliënten met een alcoholproblematiek op langere termijn toe- of afneemt.[75]

Van de 58.170 zorgperiodes[w] die in 2022 in alle Centra Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) van Vlaanderen en Brussel werden geregistreerd, had 4% betrekking op een persoon met verslaving aan alcohol (2.181 zorgperiodes). Tegenover 2012 daalde het aantal zorgperiodes voor verslaving aan alcohol met 38%. In de periode 2012 en 2022 schommelde het aandeel zorgperiodes voor aan alcoholgebonden stoornissen, bekeken op het totaal aantal zorgperiodes, telkens tussen 4% en 6%. De meeste zorgperiodes betroffen mannen (63%). Tussen 2012 en 2022 daalde procentueel gezien het aandeel mannen en nam het aandeel vrouwen toe. De meeste zorgperiodes omwille van verslaving aan alcohol waren in 2022 voor personen in de leeftijdsgroep 18-59 jaar (82%). 17% was 60 jaar of ouder. Vergeleken met tien jaar eerder nam het aandeel ouderen toe. [76]

In 2021 werden in Vlaanderen 14.103 opnames via de spoeddiensten van algemene ziekenhuizen geregistreerd die te maken hadden met alcoholgebruik als hoofddiagnose. Dat betekende 1% van alle spoedopnames[x]. Bij 7.881 (56%) opnames ging het om alcoholgerelateerde stoornissen, bij 3.521 (25%) opnames over alcoholische leverziekten en bij 2.311 (16%) opnames over andere ziekten door alcoholgebruik. 3% (n=387) van de opnames had te maken met vergiftiging.
Wanneer sprake was van een alcoholgerelateerde stoornis ging dat in 70% van de gevallen gepaard met alcoholintoxicatie (n=5.514).
Deze cijfers omvatten enkel de opnames via spoeddiensten die resulteren in een klassieke of daghospitalisatie. Over het aantal ambulante spoedinterventies omwille van alcoholgebruik, die niet uitmondden in een ziekenhuisopname, waren geen gegevens beschikbaar.[77]

In 2021 waren in België 18.257 personen opgenomen in algemene ziekenhuizen omwille van een hoofddiagnose die verband hield met alcoholgebruik[y]. Dat betekende drie op 1.000 ziekenhuisopnames[z].[aa]. Tegenover 2016 (n=21.441) betekende dat een daling van 15%.
Bij 51% betrof de hoofddiagnose een alcoholgerelateerde stoornis (n=9.368). Bij 31% was dit een alcoholische leverziekte (n=5.693) en bij 15% betrof het een andere ziekte door alcoholgebruik (n=2.799).
Daarnaast werden in 2021 in de algemene ziekenhuizen 143.514 personen opgenomen met een nevendiagnose die verband hield met alcoholgebruik. In 75% van de opnames ging het om de nevendiagnose alcohol-gerelateerde stoornis.[78]

[v] Naast illegale middelen kunnen ook alcohol, tabak, medicatie of andere middelen ter sprake komen in een contact met De Druglijn.
[w] Een zorgperiode is een dossier gekoppeld aan de behandeling van een probleem bij een persoon. De zorgperiode start bij de aanmelding en eindigt bij de administratieve afsluiting. Sommige patiënten kennen per jaar meer dan 1 zorgperiode (bv. ze komen in behandeling voor twee verschillende problemen, of er is een behandeling in het begin van het jaar en een op het einde).

[x] In 2021 werden in de Minimale Klinische Gegevens (MKG) 1.114.895 opnames via spoed geregistreerd die resulteerden in een klassieke of daghospitalisatie.
[y] Het ging dan zowel om klassieke hospitalisatie als daghospitalisatie voor de diagnoses alcoholgerelateerde stoornissen, alcoholische leverziekten, andere ziekten door alcoholgebruik, moeder/kind en vergiftiging.
[z] In 2021 zijn in totaal 5.282.471 opnames geregistreerd in de Minimale Klinische Gegevens (MKG).
[aa] Dit betekent dat de eerste verpleegeenheid, een verpleegeenheid voor spoedgevallen was. Nadien werd de patiënt gehospitaliseerd en werd hij vervolgens opgenomen in een of meerdere andere verpleegeenheden. De patiënten die niet werden gehospitaliseerd zijn niet opgenomen in deze cijfers (dit betreft patiënten die enkel een ambulant contact op de spoedgevallendienst hebben). Voor deze ambulante contacten worden geen diagnoses geregistreerd.

In 2021 werden in België 128.002 psychiatrische opnames[bb] geregistreerd. Bij 17% van deze opnames was de hoofddiagnose een aan alcohol- gerelateerde stoornis (21.671 opnames). Bij 77% van deze opnames luidde de hoofddiagnose alcoholafhankelijkheid, bij 13% alcohol-misbruik. Bij 5% van deze opnames werd de hoofd-diagnose alcoholintoxicatie gesteld. 63% van de opnames in verband met alcohol betrof mannen.
Sinds 2011 is het aantal geregistreerde psychiatrische opnames voor de hoofddiagnose alcoholgerelateerde stoornis bekeken op het totaal aantal psychiatrische opnames met 10% gedaald.[79]

In 2021 vonden in de Vlaamse psychiatrische voorzieningen 679 gedwongen opnames plaats omwille van alcoholgerelateerde stoornissen. 557 gedwongen opnames (82%) hadden als hoofddiagnose alcoholmisbruik- of afhankelijkheid. Tussen 2011 en 2021 nam het aantal gedwongen opnames omwille van alcoholgerelateerde stoornissen met 13% af.[80]

In de Vlaamse gespecialiseerde centra voor mensen met een verslavingsproblematiek met RIZIV-erkenning[cc] startten 5.661 patiënten een behandeling in 2021. Deze centra richten zich hoofdzakelijk op gebruikers van illegale drugs[dd]. Toch was 7% van de cliënten (n=411) in 2021 in behandeling voor alcohol als voornaamste middel. Het aandeel nieuwe behandelingen voor alcohol verdrievoudigde tussen 2011 en 2021. Behandelingen voor alcoholgebruik kwamen het meest voor in dagcentra.[81]

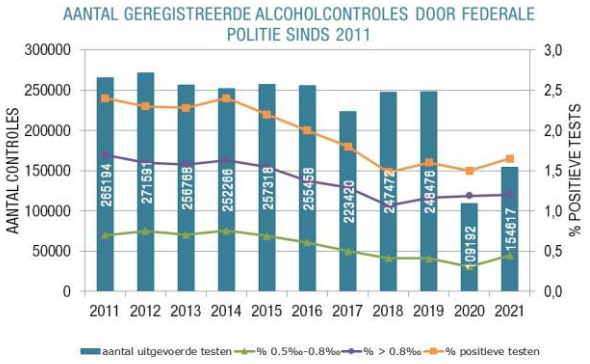
In de Treatment Demand Indicator (TDI)[ee] voor Vlaanderen werd in 2021 in 48% van de geregistreerde nieuwe behandelingsepisodes alcohol als voornaamste product geregistreerd (n=7.780). Tegenover 2015 (n=9.009) daalde dit aantal behandelepisode met 14%. Het ging in 2021 om 4.883 patiënten, waarvan 63% mannen. De grootste groep vormden personen van 40 jaar of ouder (68%). De meeste behandelingen voor alcohol gebeurden residentieel (85%). In zeven op tien van de gevallen waren de cliënten reeds eerder behandeld. 15% had een laag opleidingsniveau en 8% had een laag inkomen. 48% woonde alleen. 23% leefde samen met kinderen. Gemiddeld werd alcohol op zes dagen per week gebruikt. Het grootste deel van de patiënten gebruikte enkel alcohol (80%). Als alcohol wel gecombineerd werd dan was dat vooral met cannabis.[82]

Verkeer

Rijden onder invloed

In België is de maximum toegelaten alcoholconcentratie wanneer men een voertuig bestuurt 0,5 gram zuivere alcohol per liter bloed (0,5‰) of 0,22 milligram alcohol per liter uitgeademde alveolaire lucht (UAL)[ff].

In 2021 registreerde de federale politie 154.617 alcoholtests[gg] in het verkeer.[hh] In 2020 en 2021 werden minder alcoholtests geregistreerd, wellicht door de impact van corona. 59% van de alcoholtests werd afgenomen bij routinecontroles. Van alle uitgevoerde tests was 1,7% positief (n=2.555). Voor 73% van de positief geteste bestuurders bedroeg het alcoholgehalte meer dan 0,8‰. Er werden 812 rijbewijzen onmiddellijk ingetrokken.[83]

Tijdens de Bob-eindejaarscontroles tussen 25 november 2022 en 30 januari 2023 ondergingen 427.603 personen een alcoholtest. Het aandeel positieve bestuurders bedroeg 2% (7.693 bestuurders).
Voor 68% van de positief geteste bestuurders bedroeg het alcoholgehalte meer dan 0,8‰ (5.199 bestuurders).
In 2022-2023 bedroeg het aantal onmiddellijk ingetrokken rijbewijzen tijdens de Bob-eindejaarscampagne 1.940.
85% van de alcoholtests tijdens de Bob-eindejaarscampagne van 2022-2023 werden afgenomen bij gerichte alcoholcontroles, 12% bij routinecontroles[ii] en 3% bij ongevallen met lichamelijke of stoffelijke schade.
Bij gerichte controles was 0,9% van de geteste bestuurders positief, bij de routinecontroles 2%. Van de

[bb] Het gaat om opnames in een Psychiatrisch Ziekenhuis (PZ) en in een Psychiatrische Afdeling van een Algemeen Ziekenhuis (PAAZ). a
[cc] Dit zijn medisch sociale opvangcentra (MSOC), dagcentra voor ambulante begeleiding, residentiële crisiscentra voor kortdurende opvang, residentiële behandelingscentra en therapeutische gemeenschappen.
[dd] Volgens de RIZIV-conventie kunnen in de residentiële centra wel personen met een primaire alcoholproblematiek worden opgenomen. In de ambulante centra is dat uitgesloten.
[ee] In België wordt de hulpvraag omwille van middelengebruik geregistreerd via de Treatment Demand Indicator (TDI). Dit is een protocol met bijhorend registratiesysteem voor behandelingscentra die behandelingen aanbieden aan personen met een middelengebonden problematiek (illegale drugs, alcohol of slaap- en kalmeermiddelen).

[ff] Een alcoholconcentratie van 0,22 mg per liter uitgeademde alveolaire lucht (UAL) komt overeen met een alcoholconcentratie van 0,5 gram per liter bloed (0,5‰). Een alcoholconcentratie van 0,35 mg per liter uitgeademde alveolaire lucht (UAL) komt overeen met een alcoholconcentratie van 0,8 gram per liter bloed (0,8‰).
[gg] Dit is de som van het aantal negatieve pretesten + het aantal uitgevoerde ademtests.
[hh] Sowieso is dit cijfer een onderschatting aangezien de federale politie niet verplicht is om alcoholcontroles buiten de BOB-controles te vatten in de nationale gegevensdatabank. Ze omvat ongeveer 20% van de alcoholcontroles. Globaal gezien worden minstens 1 miljoen alcohol-controles per jaar uitgevoerd door de politiediensten.
[ii] Routinecontroles zijn niet vooraf gepland, gerichte controles zijn dat wel.

ademtesten afgenomen bij ongevallen was 8% positief.[84]

In 2011 gebeurde voor het eerst een Bob-campagne tijdens de zomerperiode. Tijdens de Bob-zomercampagne van 3 juni tot 29 augustus 2022 werden 322.363 alcoholtests afgenomen. 3% van de tests was positief (n=7.972). Bij 68% van de positief geteste bestuurders (n=5.418) bedroeg het alcoholgehalte meer dan 0,8‰. 2.064 keer werd het rijbewijs onmiddellijk ingetrokken.[85]

Uit de nationale gedragsmeting over rijden onder invloed van 2021 van VIAS bleek dat 1,6% van de autobestuurders met een BAC boven de wettelijke limiet reed. Dit was vergelijkbaar met 2018. Dat de meeste bestuurders onder invloed van alcohol een alcoholgehalte van meer dan 0,8‰ hebben, kwam in tegenstelling tot vorige metingen van de nationale gedragsmeting in 2021 niet meer naar voren[jj]. 's Nachts in het weekend was de prevalentie van rijden onder invloed van alcohol het hoogst: 7% van de bestuurders testte dan positief tegenover 4% op een weeknacht. Zowel tijdens week- als weekendnachten daalde de prevalentie van rijden onder invloed van alcohol ten opzichte van de vorige meting van 2018. Overdag was er geen verschil tussen week of weekend. 1% van de bestuurders testte overdag positief.
De proportie bestuurders onder invloed was hoger bij mannen (2%) dan bij vrouwen (1%). De prevalentie van rijden onder invloed van alcohol verschilde in 2021 niet significant volgens leeftijdsgroep. De prevalentie is het hoogst bij de 26-39-jarigen (1,8%) en het laagst bij de 18-25-jarigen (0,8%). Bij de 18-39-jarigen is er een iets grotere groep die een BAC van meer dan 0,8‰ had dan bij de ouderen.[86]

De subjectieve pakkans voor rijden onder invloed van alcohol is zeer laag. Uit een attitudemeting bij Belgische bestuurders bleek dat 22% aangaf dat er op een typische dag een kans bestaat om tijdens aan autorit gecontroleerd te worden op het al dan niet rijden onder invloed van alcohol. [87]
Uit de Nationale VerkeersONveiligheidsenquête die VIAS in 2022 uitvoerde, bleek dat in dat jaar 11% van de respondenten aangaf minstens maandelijks met een voertuig te rijden nadat men alcohol had gedronken. In Vlaanderen waren het vooral mannen tussen 18 en 34 jaar die toegaven maandelijks minstens 1 keer onder invloed van alcohol achter het stuur plaats te nemen (27%).[88]

De federale en de lokale politie stelden in 2021 in België 36.108 processen-verbaal op in verband met rijden onder invloed van alcohol[kk]. 83% van de overtreders waren mannen. De grootste groep (28%) was tussen 25 en 34 jaar. Meestal ging het om autobestuurders (69%) maar in 13% van de gevallen werd een proces-verbaal opgesteld voor een bestuurder van een vrachtwagen.[89]

Verkeersongevallen

Rijden onder invloed van alcohol leidt tot een hoger ongevalsrisico.
Het risico neemt exponentieel toe met hogere bloedalcoholconcentraties (BAC). Bij een BAC van 0,5‰ is het risico ongeveer 40% hoger als dat van nuchtere bestuurders. Bij 1,0‰ is het risico bijna vier keer zo hoog en bij een BAC van 1,5‰ is het ongevalsrisico meer dan twintig keer zo hoog als dat van een nuchtere automobilist.[90]
Ook de ernst van de verkeersongevallen neemt toe naarmate men meer alcohol gedronken heeft. Bestuurders met meer dan 1,5‰ alcohol in hun bloed lopen ongeveer 200 keer zoveel risico om bij een verkeersongeval om het leven te komen als nuchtere bestuurders.[91]

In 2022 waren 46.074 personen slachtoffer van een letselongeval in het verkeer. Van deze slachtoffers was 10% betrokken in een ongeval waarvan minstens één bestuurder onder invloed van alcohol was. Bij deze ongevallen kwamen 26 personen om het leven, raakten 4.435 personen lichtgewond en 266 zwaargewond. Het aantal slachtoffers daalde tussen 2012 en 2022 met 19%. Hierbij dient rekening te worden gehouden dat niet alle bestuurders van letselongevallen aan een alcoholtest werden onderworpen.[92]

Uit onderzoek uit 2013 bleek dat de meeste bestuurders onder invloed van alcohol bij letselongevallen waren tussen 25 en 29 jaar (16%) en 20 en 24 jaar (15%).
Bij letselongevallen tijdens weekendnachten was 50% van de geteste bestuurders onder invloed van alcohol. Bij deze weekendongevallen was het hoogste aandeel positieve bestuurders te vinden bij de 25-29-jarigen (58%).[93]

Alcoholslot

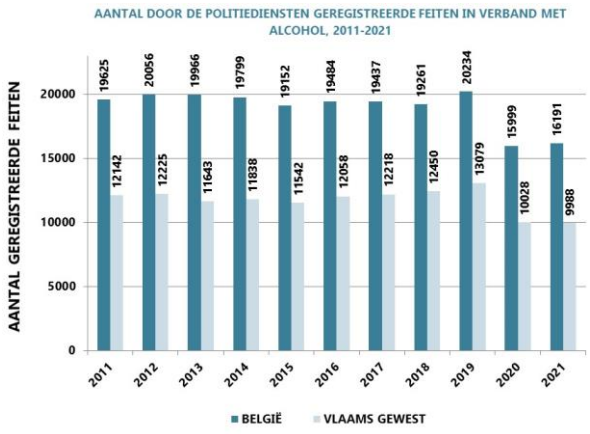
Bestuurders met een BAC van meer dan 0,8 promille, bestuurders in staat van dronkenschap of in staat van herhaling kunnen door de rechter een alcoholslot opgelegd krijgen voor een periode van één tot drie jaar of zelfs levenslang. Sinds 1 juli 2018 is de rechter dit zelfs in een aantal gevallen verplicht. Op 1 december 2022 waren er in België 1.290 voertuigen uitgerust met een alcoholslot dat opgelegd werd door een rechter in het kader van een veroordeling voor rijden onder invloed van alcohol.[94]

[jj] Dit is een steekproef van autobestuurders die aselect wordt gecontroleerd. Dit wil zeggen dat alle bestuurders die worden tegengehouden een alcoholtest moeten afleggen.
[kk] Onder de categorie drugs vallen de inbreuken begaan tegen de wetsartikelen 37bis.§1.1° en 37bis.§1.5° van de wet betreffende de politie over het wegverkeer, gecoördineerd op 16 maart 1968. Onder drugs vallen volgende stoffen: THC, amfetamine, methyleendioxymethylamfetamine (MDMA), morfine of 6-acetylmorfine en cocaïne of benzoylecgonine.

Politie en justitie

Misdrijven in verband met alcohol

De politiediensten registreerden in 2021 in het Vlaams Gewest 9.988 feiten in verband met openbare dronkenschap, sluitingsuur horecazaken, geheime stokerij, alcohol schenken aan dronken personen, wetgeving betreffende drankgelegenheden of andere niet nader bepaalde feiten. Bijna alle feiten hadden te maken met openbare dronkenschap. Bij de meeste feiten waren mannen (85%) en meerderjarigen (98%) betrokken. Tegenover 2010 nam het aantal geregistreerde feiten met 18% af.[95]

Geverbaliseerde alcoholgebruikers

In 2016 waren in België 4.126 individuen veroordeeld voor de inbreuk 'intoxicatie en dronkenschap in het verkeer' (89% mannen en 11% vrouwen). Voor 'openbare dronkenschap' (niet in het verkeer) werden zes personen veroordeeld (vijf mannen en één vrouw) in 2016.[96]

Controle verkoopsverbod

In 2022 voerden de inspecteurs van de FOD Volksgezondheid 4.363 controles uit op het verkoopsverbod van alcoholische dranken aan min 16-jarigen en sterkedrank aan min 18-jarigen. In 156 gevallen (4%) gebeurde de verkoop niet conform de regelgeving. Er werden 138 processen-verbaal opgesteld.[97]

Beschikbaarheid van alcohol

Productie

In 2022 telde België 430 brouwerijen, 22 meer dan in 2021 en 280 meer dan in 2012.[98]

De productiecijfers bevestigen de status van België als bierland. België produceert voornamelijk bier. In 2022 werd 2,1 miljard liter bier geproduceerd.[99]

In- en uitvoer

In 2022 exporteerde België 596,2 miljoen liter pure alcohol en voerde het 294,5 miljoen liter pure alcohol in[II]. In 2022 voerde België 113,2 miljoen liter bier in en 268,2 miljoen liter wijn. Van sterkedrank werd in 2022 256,2 miljoen liter pure alcohol ingevoerd.[100]

Voor België is bier het meest uitgevoerde product (1,6 miljard liter in 2022).[101] Het grootste deel van onze bierexport ging in 2022 naar Frankrijk, Nederland, Spanje en Duitsland. Buiten de Europese Unie waren de Verenigde Staten, China en Rusland de grootste afnemers van Belgisch bier.[102] Er werd vooral bier ingevoerd uit Nederland, Duitsland, Frankrijk, Ierland en Mexico.[103]

Aankopen alcohol in buitenland

In 2020 gaf 63% van de Belgen aan wel eens alcohol te kopen in het buitenland. 31% deed dat meerdere keren per jaar.[104]

Uit onderzoek in 2019 bleek dat alcohol kopen in het buitenland meestal toevallig is voor consumptie thuis (16%) en intentioneel wanneer men op doorreis is (14%). Slechts 8% reed af en toe naar het buitenland met de intentie om alcohol aan te kopen. Vooral wijn (60%) en sterkedranken (47%) worden in het buitenland aangekocht.[105]

Uitgaven aan alcohol

9% van het totale budget dat Belgische huishoudens in 2020 gemiddeld besteed hebben aan voedingsmiddelen, dranken en tabak, ging naar alcoholische dranken. In totaal werd daarvoor 565 euro betaald. Gemiddeld werd in België in 2020 per huishouden 340 euro uitgegeven aan wijn en aperitieven, 154 euro aan bier en 66 euro aan sterkedrank. Het ging dan uitsluitend over de bestedingen in winkels en niet in de horeca. Waalse gezinnen gaven het meest uit aan zowel bier en sterkedrank. Vlamingen gaven het meest uit aan wijn en aperitieven.

Het bedrag van de totale uitgaven aan alcohol steeg met 8% van 522 euro in 2010 naar 565 euro in 2020. Er werd vooral meer uitgegeven aan bier (+34%). Bekeken op het totale budget dat Belgische huishoudens aan voedingsmiddelen, dranken en tabak besteden, bleven de uitgaven aan alcohol over de jaren echter ongeveer gelijk. Dat gold voor de verschillende dranken.[106]

Horeca

De horeca is zeer belangrijk voor de consumptie van alcohol. In 2020 liep de consumptie van bier via de horeca door de coronacrisis fel terug tot 27%. In 2022 bedroeg het aandeel van de bierconsumptie in de horeca 41%, dat is terug het niveau van voor de coronacrisis. In 2012 bedroeg dat aandeel nog 46% van de bierconsumptie. 59% van de bierconsumptie verliep in 2022 via winkels. In 2012 was dat 54%.[107]

De bierverkoop via winkels daalde tussen 2012 en 2022 met 8%. Vergeleken met 2012 ging de bierverkoop via de

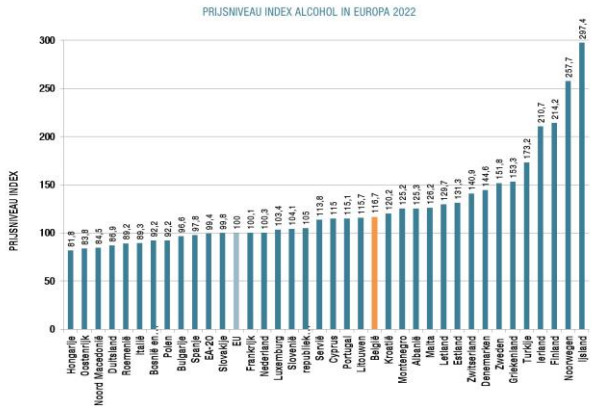
[II] In deze cijfers is ook de doorvoer verrekend.

horeca in 2022 met 25% achteruit.[108] Dit hing wellicht samen met de vaststelling dat het aantal drinkgelegenheden jaar na jaar vermindert. In 2011 telde België 17.659 drinkgelegenheden. Dat aantal daalde in 2021 met 19% tot 14.241.[109]

In 2020 gaven Belgische gezinnen gemiddeld 1.278 euro uit in restaurants en cafés. Dat bedrag omvatte ook het verbruik van alcohol.[110]
Uit een bevraging in 2019 bleek dat 82% van de respondenten de prijs van (speciaal)bier niet doorslaggevend is bij het maken van hun keuze wanneer ze op café zijn.[111]

Prijs

In 2022 was het prijsniveau van alcohol in België 17% hoger dan het Europees gemiddelde. Van de 27 EU-lidstaten was alcohol het duurst in Finland (114% boven het EU-gemiddelde) en het goedkoopst in Hongarije (18% lager dan het EU-gemiddelde). Bekeken op alle 37 landen is alcohol het duurst in IJsland (197% boven het EU-gemiddelde) en het goedkoopst in Noord-Macedonië (16% lager dan het EU-gemiddelde).[112]

Overheidsinkomsten uit de alcoholverkoop

De accijns op alcohol verschilt voor bier, wijn en sterkedrank. In 2015 verhoogden de accijnzen tweemaal, namelijk op 1 januari en op 1 november. Tegenover augustus 2013 steeg de accijns op bier met 9%, op wijn met ongeveer 32% en op sterkedrank met 41%.[mm] De accijns voor een liter sterkedrank (absolute alcohol bij 20°C) bedraagt momenteel 29,92 euro, voor een liter wijn 0,74 euro en voor een liter bier 0,02 euro[nn]. Daarnaast geldt een btw-tarief van 21%.[113]

De inkomsten die de Belgische overheid overhoudt aan de accijnzen op alcoholverkoop namen in de afgelopen tien jaar sterk toe tot 822 miljoen euro in 2022 (+29%).
In 2022 werd de grootste accijnsopbrengst overgehouden aan sterkedranken, namelijk 334 miljoen euro. Tussen 2012 en 2022 stegen de accijnsopbrengsten op sterkedrank met 34%. In dezelfde periode steeg de accijnsopbrengst van mousserende wijn en andere mousserende gegiste dranken met 60%. De accijnsopbrengst van bier steeg in dezelfde periode met 6%.[114]

Uit onderzoek in het kader van Tournée Minérale 2019 bleek dat de accijnsstijging uit 2014 voor 62% van de algemene bevolking geen reden is om meer alcohol in het buitenland aan te kopen.[115]

Tot mei 2004 moesten uitbaters van horecazaken een belasting betalen om een vergunning te verkrijgen voor het schenken van sterkedrank, het zogenaamde vergunningsrecht. In 2004 bracht deze belasting de overheid nog 5,3 miljoen euro op. Sinds 2005 heeft de Federale overheid geen inkomsten meer uit het vergunningsrecht.
De eenmalige belasting die moest betaald worden door al wie gegiste dranken verkocht om ter plaatse te verbruiken, de zogenaamde openingsbelasting, werd op 1 januari 2002 afgeschaft in het Vlaams Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en op 29 november 2006 in Wallonië. In 2006 inde de overheid de openingsbelasting voor het laatst voor een bedrag van 2,3 miljoen euro.[116]
De te vervullen formaliteiten voor het schenken van gegiste of sterke- dranken zijn sinds december 2005 overgedragen aan de gemeentebesturen.[oo]

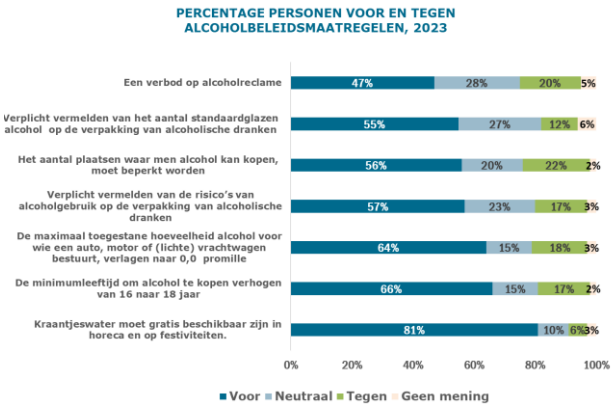
Attitudes

Volgens de resultaten van de preventiebarometer van 2022 was 65% van de Vlamingen van 18 jaar of ouder voorstander van een verbod op de verkoop van alcohol in tankstations en was 78% voor het optrekken van de minimumleeftijd voor alcohol naar 18 jaar.[117]

In het evaluatieonderzoek van Tournée Minérale werd in 2023 eveneens gepolst naar de mate waarin mensen voor of tegen bepaalde alcoholbeleidsmaatregelen zijn. 66% vond dat de minimumleeftijd om alcohol te kopen verhoogd moet worden van 16 naar 18 jaar. Ruim zes op tien vond dat het maximaal toegestane BAC gehalte voor wie een auto, motor of (lichte) vrachtwagen bestuurt moet verlaagd naar 0,0 promille.[118]

[mm] Het gaat hier om een wijziging van de wet van 7 januari 1998 betreffende de structuur en de accijnstarieven op alcohol en alcoholhoudende dranken (B.S. 4 februari 1998).
[nn] Voor sprankelende wijnen, wijnen met een alcoholgehalte van max. 8,5% vol. en voor tussenproducten gelden nog andere accijnstarieven.

[oo] Meer info op: http://www.vvsg.be/economie_en_werk/economie/horeca/alcohol/vergunningen/Pages/Drankgelegenheden.aspx

Conclusie

België stond in 2019 op de 26ste plaats in Europa inzake totale alcoholconsumptie wanneer enkel rekening werd gehouden met de officiële alcoholconsumptie. De per capita consumptie bedroeg toen 9,2 liter pure alcohol, berekend op de bevolking van 15 jaar en ouder.

Het laatstejaarsgebruik van alcohol is de laatste tien jaar in dalende lijn. In 2018 dronk 78% van de Vlamingen in het voorbije jaar alcohol. In recent onderzoek uit 2022 en 2023 lag de prevalentie van het laatstejaarsgebruik van alcohol opnieuw iets hoger, namelijk tussen 82% en 84%.

In 2018 dronk 14% van de Vlamingen van 18 jaar en ouder meer dan de Vlaamse alcoholrichtlijn (meer dan tien glazen per week). Het ging hierbij vooral over jongeren van 18-24 jaar en personen tussen 55 en 64 jaar. Uit recenter onderzoek van 2022 bleek nog 10% van de Vlamingen meer dan 10 glazen per week te drinken. Riskant alcohol drinken situeerde zich dan vooral bij de 55-74-jarigen.

De laatste tien jaar zien we een sterke afname van zowel het laatstejaars- als het ooitgebruik van alcohol bij jongeren onder 16 jaar. Het laatstejaarsgebruik bij minzestienjarigen daalde in deze periode met 9%. Het ooitgebruik daalde in diezelfde periode met 15%.

Voor 779.082 personen in Vlaanderen is het alcohol-gebruik problematisch te noemen uitgaande van de resultaten van de CAGE-vragenlijst. De laatste jaren steeg het problematisch alcoholgebruik. Slechts een minderheid raadpleegde een hulpverlener.

In de CGG werden in 2022 ruim 2.181 zorgperiodes (4%) geregistreerd omwille van de diagnose alcoholgebonden stoornis. In 2021 werden in België 18.257 personen opgenomen in algemene ziekenhuizen omwille van een hoofddiagnose die verband hield met alcoholgebruik. Dat betekende drie op 1.000 ziekenhuisopnames. In 2021 werden 21.671 psychiatrische opnames geregistreerd voor de hoofddiagnose alcoholgerelateerde stoornis. In de TDI was in 2021 bijna de helft van de behandelingsaanvragen te wijten aan alcohol als voornaamste middel.
Zowel het aantal opnames in de CGG, in de algemene ziekenhuizen en de psychiatrische opnames vertoonden een dalende tendens. Ook via de TDI registratie merken we een daling in het aantal behandelepisodes voor alcohol als voornaamste middel.

Een belangrijk deel van de pasgeborenen wordt blootgesteld aan alcohol. In de periode 2008-2009 dronk 33% van de moeders alcohol tijdens de zwangerschap en 43% dronk in de periode van borstvoeding.

Wereldwijd is alcoholgebruik verantwoordelijk voor 5% van de sterfgevallen. Alcoholgerelateerde sterfte komt vooral voor vanaf 55 jaar. De doodsoorzaak is meestal alcoholische leverziekte.

De federale politie nam de laatste jaren minder alcoholtests in het verkeer af. De meeste bestuurders onder invloed van alcohol hebben een alcoholgehalte van meer dan 0,8‰

In 2022 was 10% van de slachtoffers bij letselongevallen in het verkeer het slachtoffer van een ongeval waarbij minstens één bestuurder onder invloed was van alcohol.

De laatste tien jaar nam in Vlaanderen het aantal geregistreerde misdrijven in verband met alcohol met 18% af.

Belgische huishoudens besteden 9% van hun budget voor voedingsmiddelen aan alcoholische dranken. Het prijsniveau van alcohol ligt in België 17% boven het EU-gemiddelde.

Colofon

Redactie: Else De Donder, stafmedewerker VAD.
Lay-out concept: www.watf.be
V.U.: dr. H. Peuskens, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
© september 2023
VAD, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
T 02 423 03 33 | F 02 423 03 34 | vad@vad.be | www.vad.be
Deze factsheet is gratis te downloaden op http://www.vad.be/materialen/detail/factsheet-alcohol
De informatie uit deze factsheet mag worden overgenomen mits vermelding van de referentie: VAD (2023). *Factsheet alcohol*. VAD.

[1] WHO - Global Health Observatory Data Repository (European Region) (2023). Recorded alcohol per capita consumption, from 2010 Last update: 13/06/2022. WHO. Geraadpleegd op 25/07/23 via http://apps.who.int/gho/data/node.main-euro.A1039?lang=en&showonly=GISAH

[2] Drieskens, S., Charafeddine, R., Demarest, S., Gisle, L., Tafforeau, J. & Van der Heyden, J. (2019). *HIS gezondheidsenquête 1997 - 2001 - 2004 - 2008 - 2013 -2018: Health Interview Survey Interactive Analysis.* Sciensano. https://www.sciensano.be/nl/projecten/gezondheidsenquete-0/

[3] Braekman, E. & Fiers., S. (2022). *Preventiebarometer: alcohol*. Sciensano. Rapportnummer: D/2022.14.440/56. Beschikbaar op: doi.org//10.25608/4d4x-9h

[4] Drieskens, S., Charafeddine, R., Demarest, S., Gisle, L., Tafforeau, J. & Van der Heyden, J. (2019). *HIS gezondheidsenquête 1997 - 2001 - 2004 - 2008 - 2013 -2018: Health Interview Survey Interactive Analysis.* Sciensano. https://www.sciensano.be/nl/projecten/gezondheidsenquete-0/

[5] Braekman, E. & Fiers., S. (2022). *Preventiebarometer: alcohol*. Sciensano. Rapportnummer: D/2022.14.440/56. Beschikbaar op: doi.org//10.25608/4d4x-9h

[6] Bruggeman, H., Nélis, G., & Gisle, L. (2023). *Belgische gezondheids- en welzijnscohorte (BELHEALTH). Bulletin n°2 Mei 2023*. Sciensano. https://www.sciensano.be/nl/biblio/bulletin-ndeg-2-belhealth-nl

[7] Drieskens, S., Charafeddine, R., Demarest, S., Gisle, L., Tafforeau, J. & Van der Heyden, J. (2019). *HIS gezondheidsenquête 1997 - 2001 - 2004 - 2008 - 2013 -2018: Health Interview Survey Interactive Analysis.* Sciensano. https://www.sciensano.be/nl/projecten/gezondheidsenquete-0/

[8] Bruggeman, H., Nélis, G., & Gisle, L. (2023). *Belgische gezondheids- en welzijnscohorte (BELHEALTH). Bulletin n°2 Mei 2023*. Sciensano. https://www.sciensano.be/nl/biblio/bulletin-ndeg-2-belhealth-nl

[9] Drieskens, S., Charafeddine, R., Demarest, S., Gisle, L., Tafforeau, J. & Van der Heyden, J. (2019). *HIS gezondheidsenquête 1997 - 2001 - 2004 - 2008 - 2013 -2018: Health Interview Survey Interactive Analysis.* Sciensano. https://www.sciensano.be/nl/projecten/gezondheidsenquete-0/

[10] Beer & Society Information Center (2019). *Bierbarometer 2019-14de uitgave. De Belg drinkt pils, speciaalbier en alcoholvrij bier, zolang het maar gezellig, smaakvol en verstandig is.* Beer & Society Information Center.

[11] De Ridder K, Bel S, Brocatus L, Lebacq T, Moyersoen I, Ost C & Teppers E. (2016). De consumptie van voedingsmiddelen en de inname van voedingsstoffen. In: Bel S, Tafforeau J (ed.). *Voedselconsumptiepeiling 2014-2015*. Rapport 4. WIV-ISP.

[12] Belgische Brouwers (2023). *Bierconsumptie volgens biertype 2018-2022*. Data op verzoek.

[13] WHO - Global Health Observatory Data Repository (European Region) (2023). Recorded alcohol per capita consumption, from 2010 Last update: 13/06/2022. WHO. Geraadpleegd op 25/07/23 via http://apps.who.int/gho/data/node.main-euro.A1039?lang=en&showonly=GISAH

[14] Rehm, J., Shield, K.D., Rehm, M.X., Gmel, G., & Frick, U., (2012). *Alcohol consumption, alcohol dependence and attributable burden of disease in Europe: Potential gains from effective interventions for alcohol dependence.* Centre for Addiction and Mental Health.

[15] Drieskens, S., Charafeddine, R., Demarest, S., Gisle, L., Tafforeau, J. & Van der Heyden, J. (2019). *HIS gezondheidsenquête 1997 - 2001 - 2004 - 2008 - 2013 -2018: Health Interview Survey Interactive Analysis.* Sciensano. https://www.sciensano.be/nl/projecten/gezondheidsenquete-0/.

[16] Braekman, E. & Fiers., S. (2022). *Preventiebarometer: alcohol*. Sciensano. Rapportnummer: D/2022.14.440/56. Beschikbaar op: doi.org//10.25608/4d4x-9h

[17] Rosiers, J. (2023). *VAD-Leerlingenbevraging In het kader van een drugbeleid op school*. *Syntheserapport schooljaar 2021-2022*. VAD. Data op verzoek.

[18] VAD (2021). *Leerlingenbevraging 2000-2019. Evoluties en inzichten.* VAD.

[19] Van Damme, J., Thienpondt, A., Rosiers, J., Tholen, R., Soyez, V., Sisk, M., Van Hal, G., & Deforche, B. (2022). *In hogere sferen? Volume 5. Een onderzoek naar het middelengebruik bij Vlaamse studenten*. VAD. https://www.vad.be/assets/In_hogere_sferen_Vol_5_rapport

[20] Rosiers (2023). *Uitgaansonderzoek 2022*. VAD. Data op verzoek.

[21] Winstock, A., Barratt, M., Maier, L., Ferris, J. (2019). *Global Drug Survey 2019. Belgium key findings report.* GDS.

[22] Lambrechts M., Vandersmissen L. en Godderis L. (2017). *Alcohol- en ander druggebruik bij werknemers in België: prevalentie en job-gerelateerde gevolgen*. KuLeuven.

[23] Rosiers, J. (2023). *Uitgaansonderzoek 2022*. VAD.

[24] Hoppenbrouwers, K., Guérin, C., Roelants, M., Van Leeuwen, K., & Desoete, A. (2011). *Alcoholgebruik voor en tijdens de zwangerschap en in de periode van borstvoeding.* Steunpunt welzijn, volksgezondheid en gezin.

[25] VAD (2016). *Een nieuwe richtlijn voor alcoholgebruik. Persbericht 25/11/2016.* VAD. http://www.vad.be/artikels/detail/een-nieuwe-richtlijn-voor-alcoholgebruik

[26] Drieskens, S., Charafeddine, R., Demarest, S., Gisle, L., Tafforeau, J. & Van der Heyden, J. (2019). *HIS gezondheidsenquête 1997 - 2001 - 2004 - 2008 - 2013 -2018: Health Interview Survey Interactive Analysis.* Sciensano. https://www.sciensano.be/nl/projecten/gezondheidsenquete-0/

[27] Braekman, E. & Fiers., S. (2022). *Preventiebarometer: alcohol*. Sciensano. Rapportnummer: D/2022.14.440/56. Beschikbaar op: doi.org//10.25608/4d4x-9h20

[28] Bruggeman, H., Nélis, G., & Gisle, L. (2023). *Belgische gezondheids- en welzijnscohorte (BELHEALTH). Bulletin n°2 Mei 2023*. Sciensano. https://www.sciensano.be/nl/biblio/bulletin-ndeg-2-belhealth-nl

[29] Drieskens, S., Charafeddine, R., Demarest, S., Gisle, L., Tafforeau, J. & Van der Heyden, J. (2019). *HIS gezondheidsenquête 1997 - 2001 - 2004 - 2008 - 2013 -2018: Health Interview Survey Interactive Analysis.* Sciensano. https://www.sciensano.be/nl/projecten/gezondheidsenquete-0/

[30] Van Damme, J., Thienpondt, A., Rosiers, J., Tholen, R., Soyez, V., Sisk, M., Van Hal, G., & Deforche, B. (2022). *In hogere sferen? Volume 5. Een onderzoek naar het middelengebruik bij Vlaamse studenten*. VAD. https://www.vad.be/assets/In_hogere_sferen_Vol_5_rapport

[31] Rosiers, J. (2023). *Uitgaansonderzoek 2022*. VAD. Data op verzoek.

[32] Winstock, A., Barratt, M., Maier, L., Ferris, J. (2019). *Global Drug Survey 2019. Belgium key findings report.* GDS.

[33] Winstock, A., Maier, L., Zhuparris, A., Davies, E., Puljevic, C., Kuypers, K., Ferris, J. & Barratt, M. (2021). *Global Drug Survey (Gds) 2021 Key Findings Report.* GDS.

[34] Favril, L., & Vander Laenen, F. (2017). Psychofarmaca en drugsgebruik in Vlaamse gevangenissen. *Verslaving*, *13*(2), 85-97.

[35] Lambrechts M., Vandersmissen L. en Godderis L. (2017). *Alcohol- en ander druggebruik bij werknemers in België: prevalentie en job-gerelateerde gevolgen*. KULeuven.

[36] Joos, L., Glazemakers, I., & Dom, G. (2013.). Alcohol use and hazardous drinking among medical specialists. *European Addiction Research*, 19, 89-97.

[37] Deutsche Hauptstelle für Suchtfragen e.V. (DHS) (2008). *Binge Drinking and Europe*. DHS.

[38] Drieskens, S., Charafeddine, R., Demarest, S., Gisle, L., Tafforeau, J. & Van der Heyden, J. (2019). *HIS gezondheidsenquête 1997 - 2001 - 2004 - 2008 - 2013 -2018: Health Interview Survey Interactive Analysis.* Sciensano. https://www.sciensano.be/nl/projecten/gezondheidsenquete-0/

[39] Symoens, S., Colman, C., Pasteels, I., & Bracke, P. (2011). Welbevinden van (ex-)partners en kinderen. In D. Mortelmans, I., Pasteels, P., Bracke, K., Matthijs, J., Van Bavel, C., Van Peer, (red.), *Scheiding in Vlaanderen* (pp.237-265). Acco.

[40] Bruggeman, H., Nélis, G., & Gisle, L. (2023). *Belgische gezondheids- en welzijnscohorte (BELHEALTH). Bulletin n°2 Mei 2023*. Sciensano. https://www.sciensano.be/nl/biblio/bulletin-ndeg-2-belhealth-nl

[41] Rosiers, J. (2023). *VAD-Leerlingenbevraging In het kader van een drugbeleid op school*. *Syntheserapport schooljaar 2021-2022*. VAD. Data op verzoek.

[42] Van Damme, J., Thienpondt, A., Rosiers, J., Tholen, R., Soyez, V., Sisk, M., Van Hal, G., & Deforche, B. (2022). *In hogere sferen? Volume 5. Een onderzoek naar het middelengebruik bij Vlaamse studenten*. VAD. https://www.vad.be/assets/In_hogere_sferen_Vol_5_rapport

[43] Rosiers, J. (2023). *Uitgaansonderzoek 2022*. VAD. Data op verzoek.

[44]. Rosiers, J. (2023). *VAD-Leerlingenbevraging In het kader van een drugbeleid op school*. *Syntheserapport schooljaar 2021-2022*. VAD. Data op verzoek.

[45] Van Damme, J., Thienpondt, A., Rosiers, J., Tholen, R., Soyez, V., Sisk, M., Van Hal, G., & Deforche, B. (2022). *In hogere sferen? Volume 5. Een onderzoek naar het middelengebruik bij Vlaamse studenten*. VAD. https://www.vad.be/assets/In_hogere_sferen_Vol_5_rapport

[46] Winstock, A., Maier, L., Zhuparris, A., Davies, E., Puljevic, C., Kuypers, K., Ferris, J. & Barratt, M. (2021). *Global Drug Survey (Gds) 2021 Key Findings Report.* GDS.

[47] Drugpunt, VAD (2018). *Indrinkonderzoek Drugpunt*. Drugpunt. http://www.drugpunt.be/files/attachments/indrinken_rapport_web_180608.pdf

[48] Van Damme, J., Thienpondt, A., Rosiers, J., Tholen, R., Soyez, V., Sisk, M., Van Hal, G., & Deforche, B. (2022). *In hogere sferen? Volume 5. Een onderzoek naar het middelengebruik bij Vlaamse studenten*. VAD. https://www.vad.be/assets/In_hogere_sferen_Vol_5_rapport

[49] Rosiers, J. (2019). *Uitgaansonderzoek 2018*. VAD. Date op verzoek.

[50] Rosiers, J., Coghe, E., Peeters, H., Peleman, K., Van Damme, J. (2020). *VAD-leerlingenbevraging in het kader van een Drugbeleid Op School. Syntheserapport schooljaar 2018-2019*. VAD.

[51] Drugpunt, VAD (2018). *Indrinkonderzoek Drugpunt*. Drugpunt. http://www.drugpunt.be/files/attachments/indrinken_rapport_web_180608.pdf

[52] World Health Organization (WHO) (2009). *Global health risks: mortality and burden of disease attributable to selected major risks.* Geneva: WHO. Geraadpleegd van http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/GlobalHealthRisks_report_full.pdf
[53] World Health Organization (WHO) (2011). *Global Status Report on Alcohol and Health*. WHO. http://www.who.int/substance_abuse/publications/global_alcohol_report/en/
[54] World Health Organization (WHO) (2018). *Global status Report on Alcohol and Health 2018*. WHO
[55] De Doncker, J., De Donder, E., & Möbius, D. (2016) *Dossier alcohol*. VAD.
[56] World Health Organization (WHO) (2018). *Global status Report on Alcohol and Health 2018*. WHO.
[57] World Health Organization (WHO) (2009). *Global health risks: mortality and burden of disease attributable to selected major risks.* WHO. http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/GlobalHealthRisks_report_full.pdf
[58] Vlaanderen Departement Zorg (2023). *Statistiek van de doodsoorzaken 2001-2020*. Vlaanderen Departement Zorg. https://www.zorg-en-gezondheid.be/statistiek-van-de-doodsoorzaak
[59] Rehm, J., Zatonski, W., Taylor, B., & Anderson, P. (2011). Epidemiology and alcohol policy in Europe. *Addiction*, 106 (suppl.1), 11-19.
[60] Vlaanderen Departement Zorg (2023). *Statistiek van de doodsoorzaken 2001-2020*. Vlaanderen Departement Zorg. https://www.zorg-en-gezondheid.be/statistiek-van-de-doodsoorzaak
[61] Vlaanderen Departement Zorg (2023). *Statistiek van de doodsoorzaken 2001-2020*. Vlaanderen Departement Zorg. https://www.zorg-en-gezondheid.be/statistiek-van-de-doodsoorzaak
[62] Agentschap zorg en gezondheid & Mobius (2016). *Gezondheidsconferentie preventie 16 & 17 december 2016. Omgevingsanalyse eindrapport 16.12.2016*. Agentschap Zorg en Gezondheid.
[63] Rehm, J., Zatonski, W., Taylor, B., & Anderson, P. (2011). Epidemiology and alcohol policy in Europe. *Addiction*, 106 (suppl.1), 11-19.
[64] Anderson, P. (2012). The impact of alcohol on health. In P. Anderson, L. Moller & G. Galea (eds.), *Alcohol in the European Union. Consumption, harm and policy approaches* (pp.5-9). WHO Regional Office for Europe.
[65] World Health Organization (WHO) (2011). *Global Status Report on Alcohol and Health*. WHO. http://www.who.int/substance_abuse/publications/global_alcohol_report/en/
[66] Lambrechts M., Vandersmissen L. en Godderis L. (2017). *Alcohol- en ander druggebruik bij werknemers in België: prevalentie en job-gerelateerde gevolgen*. KULeuven.
[67] VAD (2016). *Probleemgebruik in de Belgische werkcontext.* VAD. http://www.qado.be/organisaties/probleemgebruik/feiten-en-cijfers/probleemgebruik-in-de-belgische-werkcontext.aspx
[68] Bastaits, K., Van Peer, C., Mortelmans, D. (2011). Hoe beleven partners en kinderen een echtscheiding? In D. Mortelmans, I., Pasteels, P., Bracke, K., Matthijs, J., Van Bavel, C., Van Peer, (red.), *Scheiding in Vlaanderen* (pp.113-134). Acco.
[69] Lievens, D., Vander Laenen, F., Verhaeghe, N., Schils, N., Putman, K., Pauwels, L., Hardyns, W., & Annemans, L. (2016). *The social cost of legal and illegal drugs in Belgium. IRCP reseacrh series volume 51.* Maklu.
[70] Bruffaerts, R. (2011). Uitstelgedrag tot het zoeken van professionele hulp voor psychische stoornissen. In R. Bruffaerts, A., Bonnewyn, & K., Demyttenaere (red.), *Kan geestelijke gezondheid worden gemeten? Psychische stoornissen bij de Belgische bevolking* (pp.267-277). Acco.
[71] Boffin, N., Antoine, J., Van Baelen, L., Moreels, S., & Doggen, K. (2020). General practice patients starting treatment for substance use problems: observations from two data sources across levels of care. *BMC public health*, *20*(1), 1-8.
[72] De Druglijn (2023). *Online aanbod de Druglijn. Aantal afgelegde zelftests en kennistests per middel sinds 2009.* De Druglijn. Data op verzoek.
[73] CAD Limburg (2023). *Statistieken alcoholhulp, cannabishulp, drughulp en gokhulp 2022*. CAD Limburg. Data verkregen op verzoek.
[74] De Druglijn (2023). *Evolutie van de contacten bij de Druglijn volgens middel sinds 2001.* De Druglijn. Data op verzoek.
[75] CAW (2023). *Data e-dossier CAW*. CAW. Data bekomen op verzoek.
[76] Vlaanderen Departement Zorg (2023). *EPD registratiegegevens CGG 2019-2022.* Vlaanderen Departement Zorg. Data op verzoek.
[77] FOD volksgezondheid (2023). *Gegevens uit de databank MZG; de dato 24 05 2023*. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Dienst Data en Beleidsinformatie. Data op verzoek.
[78] FOD volksgezondheid (2023). *Gegevens uit de databank MZG; de dato 24 05 2023*. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Dienst Data en Beleidsinformatie. Data op verzoek.
[79] FOD volksgezondheid (2023). *Gegevens uit de databank MPG; de dato 23 05 2023*.. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Dienst Data en Beleidsinformatie. Data op verzoek.
[80] FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu (2023). *Aantal gedwongen psychiatrische opnames voor middelengebruik in Vlaamse ziekenhuizen. Gegevens uit de databank MPG; de dato 23 05 2023*. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. Data op verzoek.
[81] VVBV (2023). *Statistische gegevens 2021*. VVBV. Data op verzoek.
[82] Antoine, J. (2022). *Belgian Treatment Demand Indicator Register. Data Vlaanderen 2021.* Sciensano. Data op verzoek
[83] Federale Politie (2023). *Alcoholcontroles federale politie 2011-2021.* Federale Politie. data op verzoek.
[84] Federale politie (2023). *Bob campagne nationaal 2022-2023. Afsluiting datum 1/02/2023.* Federale politie. https://www.politie.be/statistieken/sites/statspol/files/statistics_files_upload/Circulation%20-%20Verkeer/BOB/2022_2023_campagne_BOB_d%27hiver_2022-2023/bob_nl/01_Rapporten/01_Federaal/BOB%20Campagne_NL%20winter%202022_2023.pdf
[85] Federale politie (2022). *Zomer Bob campagne 2022*. Afsluiting datum 31/08/2022. Federale politie. https://www.politie.be/statistieken/sites/statspol/files/statistics_files_upload/Circulation%20-%20Verkeer/BOB/2022_BOB_ETE/bob_nl/01_rapporten/01_Federaal/Zomer_BOB_campagne_2022.pdf
[86] Boets, S., Wardenier, N., De Vos, N. & Bouwen, L. (2023). *Nationale gedragsmeting "Rijden onder invloed van alcohol" 2021 - Drinken en rijden in België.* Vias institute.
[87] Vias (2019). *Wereldwijde enquête legt pijnpunten van de Belg achter het stuur bloot: snelheid, alcohol, drugs en de gsm*. VIAS.
[88] VIAS (2023). *Nationale VerkeersONveiligheidsenquête 2022*. VIAS. Data op verzoek.
[89] Federale politie (2022). *Inbreuken drugs in het verkeer volgens type bestuurder 2021.* Federale politie. Data op verzoek
[90] SWOV (2011). *SWOV-Factsheet Rijden onder invloed van alcohol*. SWOV.
[91] BIVV (2014). *Alcohol & drugs Drinken en rijden: jaarlijks meer dan 200 doden!* BIVV – Go for zero. http://www.goforzero.be/nl/veilig-verkeer/alcohol-and-drugs
[92] Statbel (2021). *Aantal slachtoffers betrokken bij een verkeersongeval waarbij minstens één bestuurder is getest en positief is bevonden voor alcoholgebruik*. Statbel. Data op verzoek.
[93] Brion, M., Meunier, J-C, Silverans, P. (2019). *Alcohol achter het stuur: de stand van zaken in België. Nationale gedragsmeting 'rijden onder invloed van alcohol' 2019*. Vias.
[94] Vias Institute (2023). *Briefing "Het alcoholslot"*. Vias Institute. www.vias.be/briefing.
[95] Federale politie (2022). *Politiële criminaliteitsstatistiek 2000-2021, afsluitingsdatum 16/05/2022.* Federale politie. Geraadpleegd van van http://www.stat.policefederale.be/criminaliteitsstatistieken/rapporten/
[96] FOD Justitie (2017). *Statistiek van de veroordelingen. Inbreuken naar geslacht.* FOD justitie, dienst voor het strafrechtelijk beleid. http://www.dsb-spc.be/web/index.php?option=com_wrapper&Itemid=164 op 28/11/2017
[97] FOD volksgezondheid (2023). *Aantal controles verkoopsverbod alcoholische dranken aan min 16-jarigen en sterke dranken aan min 18-jarigen, 2022.* FOD volksgezondheid. Data op verzoek.
[98] Belgische Brouwers (2023). *Jaarrapport 2022*. Belgische Brouwers.
[99] Statbel (2023). *Leveringen (1) in waarde en in hoeveelheid volgens de NACE, de CPA* en de Prodcom-lijst 2022.* Statbel. https://statbel.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/industriele-productie#figures
[100] Nationale Bank van België (2023). Buitenlandse handel, België, nationaal concept, 2021-2022. Nationale Bank van België. Gedownload van https://stat.nbb.be/Index.aspx?DataSetCode=EXTTRADEBENAT&lang=nl# .
[101] Nationale Bank van België (2023). Buitenlandse handel, België, nationaal concept, 2021-2022. Nationale Bank van België. Gedownload van https://stat.nbb.be/Index.aspx?DataSetCode=EXTTRADEBENAT&lang=nl#
[102] Belgische Brouwers (2023). *Jaarrapport 2022*. Belgische Brouwers. http://www.belgianbrewers.be/nl/economie/article/jaarverslag
[103] Belgische Brouwers (2023). *Invoer van bier 2018-2022.* Data op verzoek.
[104] Indiville (2020). *Tournée Minérale 2020*. Indiville.
[105] Indiville (2019). *Tournée Minérale 2019*. Indiville.
[106] Federale Overheidsdienst (FOD) Economie, K.M.O., Middenstand en Energie (2021). *Huishoudbudgetonderzoek 2020*. FOD Economie, K.M.O., Middenstand Energie. https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/huishoudbudget#news

[107] Belgische Brouwers (2023). *Jaarrapport 2022*. Belgische Brouwers. http://www.belgianbrewers.be/nl/economie/article/jaarverslag
[108] Belgische Brouwers (2023). *Jaarrapport 2022*. Belgische Brouwers. http://www.belgianbrewers.be/nl/economie/article/jaarverslag.
[109] Federale Overheidsdienst (FOD) Economie, K.M.O., Middenstand en Energie (2023). *Aantal actieve btw-plichtige ondernemingen 2021*. FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie. Gedownload van https://bestat.economie.fgov.be/bestat/crosstable.xhtml?view=ef6ab5b0-f170-4fcc-b00d-df58ef48b5a2 .
[110] Federale Overheidsdienst (FOD) Economie, K.M.O., Middenstand en Energie (2021). *Huishoudbudgetonderzoek 2020*. FOD Economie, K.M.O., Middenstand Energie. https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/huishoudbudget#news
[111] Beer & Society Information Center (2019). *Bierbarometer 2019-14de uitgave. De Belg drinkt pils, speciaalbier en alcoholvrij bier, zolang het maar gezellig, smaakvol en verstandig is.* Beer & Society Information Center.
[112] Eurostat (2023). *Comparative price levels for food, beverages and tabacco. Data from 21 june 2023.* Eurostat. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Comparative_price_levels_for_food,_beverages_and_tobacco#Price_levels_for_food.2C_beverages_and_tobacco
[113] Federale Overheidsdienst (FOD) Financiën (2016). *Accijnstarieven voor alcohol.* Federale Overheidsdienst (FOD) Financiën. Data op verzoek.
[114] Federale Overheidsdienst (FOD) Financiën (2023). *Budget - Ontvangsten. Belgische federaal geïnde (niet-) fiscale ontvangsten. Totale ontvangsten volgens aard en volgens administratie: realisaties.* FOD Financiën. https://financien.belgium.be/nl/Statistieken_en_analysen/statistische-cijfers/budget-ontvangsten
[115] Indiville (2019). *Tournée Minérale 2019*. Indiville.
[116] Administratie der douane en accijnzen (2007). *Ontvangsten aan openingsbelasting en vergunningsrecht.* Administratie der douane en accijnzen. Data op verzoek.
[117] Braekman, E. & Fiers., S. (2022). *Preventiebarometer: alcohol*. Sciensano. Rapportnummer: D/2022.14.440/56. Beschikbaar op: doi.org//10.25608/4d4x-9h
[118] Indiville (2023). *Tournée Minérale 2013. Rapport*. Indiville.